

VIII. ŠKOLSTVO A VZDELÁVANIE

1. PRVÁ ŠKOLA V OBCI

Ako na mnohých iných miestach, tak aj v Ptičom rozširovala sa kultúra prostredníctvom učiteľov i duchovenstva v školách a v kostoloch. V obci Ptičie počiatky školských aktivít sa spájajú so založením samostatnej farnosti v roku 1810, keď už predtým, v roku 1802, bola tu zriadená samostatná duchovná správa s vlastným kňazom.

Grófka Juliana Szápary, rod. Csáky

Školská budova v obci Ptičie bola postavená z kameňa v roku 1814 na tom istom mieste kde sa nachádzala stará škola až do druhej polovice 20. storočia. Školský pozemok venovala obci vtedajšia majiteľka polí, lúk a lesov na okolí grófka Juliana Szápary, rod. Csáky, ktorá sa tiež postarala o financovanie výstavby školy aj za pomoci obyvateľov obce Ptičie.²⁶¹ Pozemky náležiacie škole spolu so záhradou merali spolu 8 katastrálnych jutár. Tieto pozemky i záhradu užíval vždy kantor-organista, ktorý bol súčasne aj miestnym učiteľom.

Býval v školskom byte pre organistu, nakoľko škola bola cirkevná. Školská budova bola pokrytá šindľom. Hlavnou úlohou učiteľa bolo naučiť deti čítať, písať a počítať. Učiteľ učil maďarsky i slovensky. Platený bol rokvinou (teda sypkou - zosypom - od občanov) z úrody a to ročne pol korca ovsu a pol korca raže (žita) alebo iného obilia. Čo-to zarobil na pohreboch, ináč žil z hospodárstva lebo obrábal spomí-

261 Porov. *Decretum visitationis canonicae parochiae Petétsiensis de anno 1816.*, s. 9.
In: Archív RKFÚ Ptičie, AD 1816.

nané pozemky. Školská budova - učebňa - sa vykurovala drevom a to iba v zime. Každé dieťa nosilo v zime dva kúsky dreva denne na ohrievanie. Učiteľ organista mal aj les a to pod Čarnou. Do

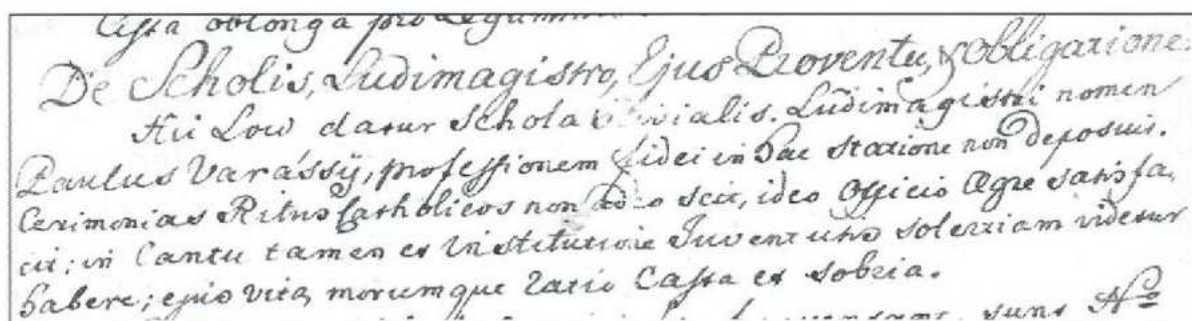

Budova starej školy

školy chodili deti šesť rokov povinne ale nenútene. Stavali sa prípady, že dieťa (chlapec alebo dievča) už odrástlo, no nevedelo iba rozprávať. Bolo ne-gramotné lebo čítať a písať nevedelo. Stavalo sa a to veľmi často, že deti chodili do školy iba v zime. Od jari do jesene pomáhali doma i na poli najmä pri pasení dobytká.²⁶²

2. UČITELIA A ICH AKTIVITY

Prvým známym učiteľom, ktorý v obci Ptičie učil a býval, bol Pavol VARÁSSY. V záznamoch o kanonickej vizitácii farnosti z

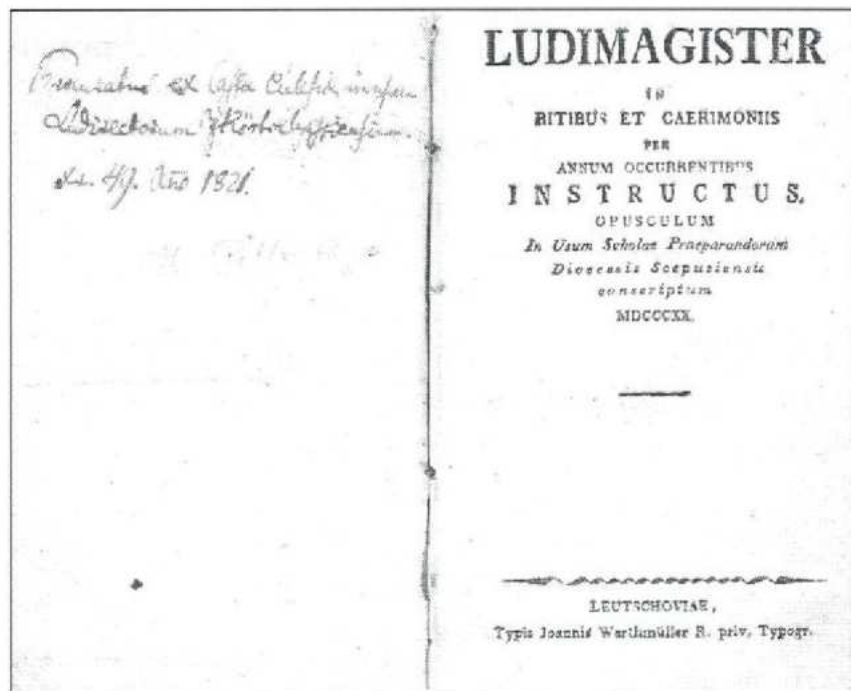
Záznam v kánonickej vizitácii o prvom učiteľovi P.Varássym, r. 1818

roku 1816 je uvedené o ňom, že katolícke obrady neovláda až natolko, aby mohol vykonávať funkciu kantora, no zato je usilovný pokiaľ ide o vyučovanie deti spevu a iných predmetov. V čase jeho pôsobenia ako učiteľa do školy chodilo 15 detí, a to iba chlapci. Dievčatá školu nenavštevovali. Základným pravdám katolíckeho náboženstva učiteľ deti učil z príručky, ktorú na tento cieľ

262 KOP, s. 52.

schválil biskup Košickej diecézy Andrej Szabó. Po zistení situácie v obci v čase kanonickej vizitácie biskup Andrej Szabó odporučil farárovi, aby - keďže učiteľ nie je spôsobilý vykonávať aj funkciu kantóra, - hľadal takého učiteľa, ktorý by zároveň vykonával aj službu kantora. Dekrét z kanonickej vizitácie z roku 1816 bol vyhotovený a podpísaný biskupom 24. augusta 1818, teda minimálne v tom roku ešte pôsobil v obci Ptičie ako učiteľ Pavol Varássy.²⁶³

V archívnych fondoch arcibiskupského archívu v Košiciach sa nájde dokument zo 7. mája 1827, v ktorom figuruje okrem iných aj meno Michal GEFFERT ako učiteľ a kantor v obci Ptičie.²⁶⁴

Príručka kantora a organistu Michala Gefferta

. Pred príchodom do Ptičieho vykonával funkciu učiteľa a organistu vo Vyšnom Hrušove od roku 1821. Bol ženatý, jeho manželka sa volala Rozália rod. Pandulová. Mal s ňou dcéru Rozáliu, ktorá sa narodila vo Vyšnom Hrušove 27. júna 1822. V tom

istom roku, dňa 15. decembra 1822 mu manželka zomrela vo veku 26 rokov. Oženil sa znovu a jeho manželka sa volala Juliana r. Banyaszová. S ňou mal syna Imricha (nar. 1. novembra 1823 vo Vyšnom Hrušove), ktorý sa stal kňazom.²⁶⁵

263 Porov. *Decretum visitationis canonicae parochiae Petétsiensis de anno 1816.*, s. 11. In: Archív RKFÚ Ptičie, AD 1816.

264 List z dňa 7.5.1827 je uložený v: AACass, Parochialia, Ptičie AD 1827.

265 ČIŽMÁR, Marián: *Ludia, udalosti a história Vyšného Hrušova*, s. 99, 112.

Michal GOSSÁNYI st. bol ďalším známym učiteľom a organistom v obci Ptičie. Jeden z jeho potomkov o ňom zanechal túto zmienku: "Michal Gossányi - najstarší nositeľ mena o ktorom máme určité poznatky. Narodil sa a žil na prelome 18. a 19. storočia v obci Ptičie pri Humennom.... Či mal aj dcéry nevieme. Jeho syn rovnakého mena je mojim prapradedom."²⁶⁶ Tento v poradí tretí učiteľ obce Ptičie sa zosobašil dňa 9. februára 1831 v Ondavských Matiašovciach s Alžbetou Liptákovou (nar. 13. augusta 1806 tamže, zomrela v r.1869 v obci Ptičie), kde jej otec Ján Lipták bol učiteľom a organistom. Mali spolu 7 detí, ktoré sa im narodili v obci Ptičie (Michal, Augustín, Jozef Augustín, Mária, Alžbeta, Ján Nepomucký, Anna). Michal Gossányi st., učiteľ a organista, zomrel 19. apríla 1850 v obci Ptičie, a tu bol aj pocho-
vaný.²⁶⁷

Okrem toho, že vo farskej obci Ptičie vykonával službu učiteľa a kantora, zapísal sa do dejín tejto farskej obce aj tým, že sa postaral o postavenie kaplnky pri starobylej ceste, ktorá viedla pod lesom z obce Ptičie na Pod-

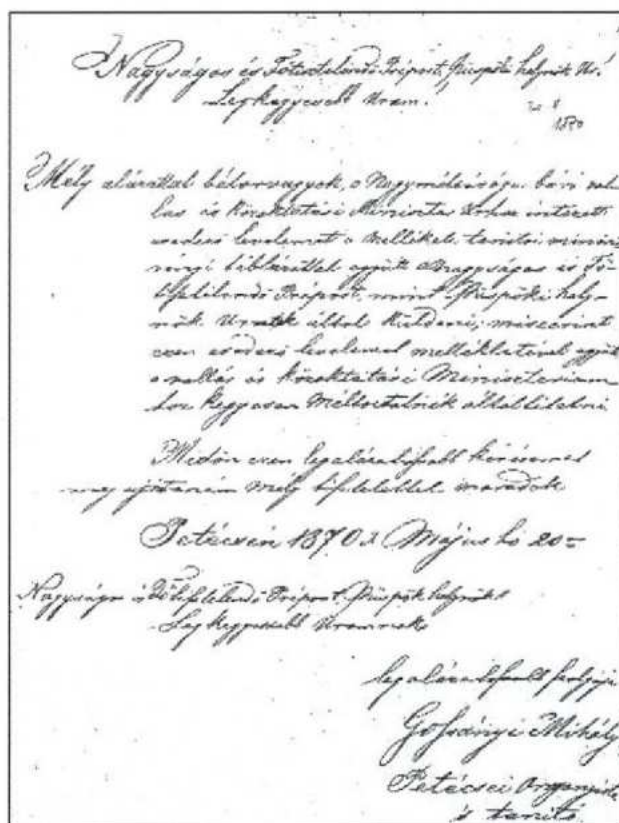
Kaplnka P.Márie z r. 1848

skalku a Humenného. V kaplnke bol kedysi obraz Svätej rodiny ako uteká pred Herodesom do Egypta. Aj napriek mnohým zmenám kaplnka sa uchovala až po dnešné dni. Dnes je v nej obraz Nepoškvrneného srdca Panny Márie a každoročne v nedeľu po sviatku Nepoškvrneného srdca Panny Márie sa pri tejto kaplnke slúži sv. omša za hojnej účasti veriacich z farskej obce.

V Schematizme Košickej diecézy z roku 1855 sú uvedené aj informácie o cirkevnom školstve v rámci Košickej diecézy v tom období. Schematizmus ich uvádza pod názvom *Scholae*

266 GOSSÁNYI, Gabriel: *Pôvod a príbuzenstvo rodiny Gossányiových*. rkp. In: Súkromný archív Táňa Vacová Daniels. Kópia rukopisu v: Archív RKFÚ Ptičie.

267 VACOVÁ DANIELS, Táňa: *Rodinná skupina - rodokmeň rodiny Gossányi*. Kópia v: Archív RKFÚ Ptičie.

Rukopis učiteľa Michala Gossányiho ml.

Rodinná snímka Gossányiovcov, 1.pol. 20.storočia

Vernaculae. V súvislosti s obcou Ptičie je uvedené, že v roku 1855 bola tu škola, ktorej učiteľom a riaditeľom bol Michal GOSSÁNYI ml., a školu navštevovalo spolu 41 detí.²⁶⁸ Ten istý učiteľ pôsobil v obci Ptičie aj v roku 1881, kedy školu navštevovalo 79 detí.²⁶⁹

Michal Gossányi ml. sa narodil v obci Ptičie dňa 20. októbra 1831 ako prvorodený syn učiteľa a organistu Michala Gossányia st. Dňa 22. januára 1855 sa zosobášil s Máriou Vitkovičovou (Vitkovics, Vitkovits) z Hažína nad Cirochou (nar. 15. mája 1837 v Hažíne a zomrela 6. januára 1902 v Hažíne kde žila po smrti manžela). Spolu mali osem detí, ktoré sa im narodili v Ptičom (Mária, Anna, Július Michal, Jozef Eduard, Alexander Michal, Ján, Alžbeta Sidónia, Michal). Michal Gossányi ml.

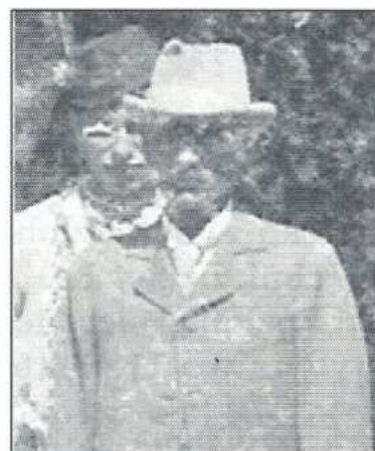
268 Porov. Schematismus venerabilis cleri Dioecesis Cassoviensis ad annum Jesu Christi M.D.CCC.LV. Erectae Sedis Episcopalis Quinquagesimum primum. Cassoviae 1855, s. 172.

269 Porov. A Kassaegyházmegyei tanítóképezdek és népiskolák 1880/81-ik tanévben. In: Schematismus cleri Dioecesis Cassoviensis ad annum Jesu Christi 1881. Erectae Sedis Episcopalis septuagesimum septimum. Cassoviae 1881, s. XIX.

zomrel v Ptičom dňa 20. júla 1879 a tam ho aj pochovali.²⁷⁰

Dekan Humenského dekanátu a zároveň sninský farár Jozef Hrabovszky v liste košickému biskupovi Jánovi Pergerovi z dňa 12. novembra 1869 písal, že učiteľ Michal Gossányi ml. už štyri roky je postihnutý následkom porážky, a i napriek tomu vykonáva povinnosti učiteľa. Dekan navrhol biskupovi, aby menoval do obce Ptičie pomocného učiteľa.²⁷¹

Andrej SEDLÁR nastúpil na miesto učiteľa Ľudovej školy a zároveň kantora vo farnosti Ptičie dňa 25. októbra 1879.²⁷² Po Rakúsko-uhorskom vyrovnaní zosilnel maďarizačný tlak v obciach a mestách aj na území dnešného Slovenska. Ministerstvo školstva a kultúry vydalo okrem iných aj nariadenie, podľa ktorého zo škôl mali byť prepustení tí učitelia, ktorí neovládajú dobre maďarský jazyk. V zmysle tohoto nariadenia mnohí slovenskí učitelia boli prepustení zo škôl. Na mieste učiteľa mohli zostať iba tí učitelia, ktorí v stanovenom termíne preukázali dokonalú znalosť maďarského jazyka. Toto opatrenie sa týkalo aj učiteľa Andreja Sedlára. Spis Biskupského úradu v Košiciach č.2378 z dňa 29. septembra 1884 obsahuje zoznam učiteľov Humenského dekanátu, ktorých sa týkalo toto opatrenie.²⁷³ Učiteľ Andrej Sedlár si osvojil na požadovanej úrovni maďarčinu, lebo zo Schematismu Košickej diecézy sa dozvedáme, že v obci Ptičie v roku 1899 bol učiteľom a riaditeľom tamojšej školy. V tom roku školu navštevovalo 41 detí.²⁷⁴

Andrej Sedlár

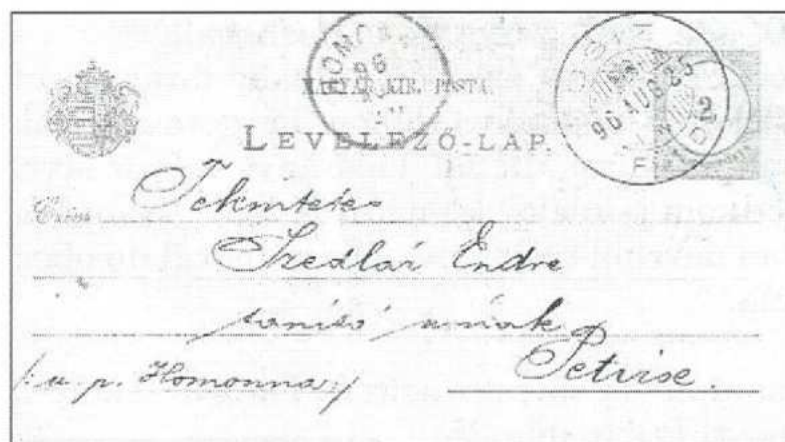
270 VACOVÁ DANIELS, Táňa: *Rodinná skupina - rodokmeň rodiny Gossányi*. Kópia v: Archív RKFÚ Ptičie.

271 "quatuor abhinc annis hemiplexia tactus Michael Gossányi, cantor et docens Petécsensis, qui hactenus incumbens sibi munere utruque continentiore fungebatur...": AACass, Parochialia, Ptičie 1869.

272 Porov. Materiály k dejinám obce Ptičie, s. 31. In: Archív OÚ Ptičie.

273 Porov. *Docentes ignaros linguae hungaricae s stationibus scholaribus removendos ordinat exc. Ministerium Cult. e Instit.* In: AACass, Curia, nr. 2378/1884, z dňa 29.9.1884.

274 Porov. *A Kassaegyházmegyei tanítóképző intézetek és népiskolák az 1899.évben.* In: *Schematismus cleri Dioecesis Cassoviensis ad annum Jesu Christi 1899. Erectae Sedis Episcopalis nonagesimum quintum. Cassoviae 1899, s. XX.*

Korešpondencia Andreja Sedlára, r. 1896

V roku 1893 učiteľ Andrej Sedlár mal tento ročný príjem: Od roku 1879, teda od doby nástupu na učiteľské a zároveň kantorské miesto v obci Ptičie, ročne poberal finančnú čiastku ako kantor 257 zlatých a 80

grajciarov. Ako učiteľ ročne dostával sumu 90 zlatých.²⁷⁵

V roku 1894 mal nasledujúci príjem:

1. Záhrada o rozlohe 792 štvorcových laktov, z nej ročný príjem činil 5 zlatých.
2. Rozloha role, ktorú užíval, bola 6 jutár a 511 laktov; ďalej 2 jutrá a 118 laktov lúk; a 5 jutár a 572 laktov lesa. Z toho mal ročný príjem 60 zlatých.
3. Mal právo pasenia na spoločných pasienkoch, čo mu prinieslo k príjmu 8 zlatých ročne.
4. Dávky z farskej obce Ptičie a dvoch filiálok (Kamienka a Chlmec) vo výške 19 gbelov raže a 19 gbelov ovsa. Priemerná hodnota z tohto príjmu činila 152 zlatých.
5. Ročná štola činila 30 zlatých.
6. Z pečenia oplátok získal 5 zlatých.
7. V hotovosti od farnosti ročne obdržal 125 zlatých.

K dispozícii mal dvojizbový byt s osobitnou učebnou miestnosťou a k nemu patriacimi budovami.²⁷⁶

Školská učebnica z roku 1885

275 Porov. Materiály k dejinám obce Ptičie, s. 29. In: Archív OÚ Ptičie.

276 Tamže, s. 29.

Tesne pred prvou svetovou vojnou učiteľ Andrej Sedlár mal zvýšený ročný príjem. V dekrete z dňa 11. júla 1913, ktorý vydal Verejnosprávny výbor Zemplínskej župy v Sátoraljaújhelyi bol mu zvýšený ročný plat na 2000 korún počnúc 1. januárom 1913. Z toho z miestnych zdrojov dostával 616 korún a štátna výpomoc činila ročne sumu 1384 korún.

Počas pôsobenia v obci Ptičie jeho manželke Anne rod. Beliusovej, sa narodili dve deti, a to Alexander (nar. 4. októbra 1897) a Mária (nar. 30. marca 1900). V učiteľskom byte okrem nich s nimi ešte bývala aj jeho sestra Terézia.²⁷⁷

3. ŠKOLA A JEJ UČITELIA PO ROKU 1918

Po prevrate v roku 1918, a teda po vzniku spoločného štátu Čechov a Slovákov - Československej republiky, dochádzalo aj k problémom pokiaľ ide o normálny chod škôl, ktoré mala na starosti Katolícka cirkev. O tejto neľahkej situácii napísal v 30. tých rokoch 20. storočia košický biskup Jozef Čársky túto charakteristiku: "Mnohé orgány štátnej školskej správy sa netaja tým, žeby katolícke školstvo najradšie zo sveta zniesli. Rozšírenie školskej dochádzky o dva roky zapríčinilo nevyhnutnosť rozmnoženia tried a rozšírenia školských budov. Pre ťažké hospodárske pomery chudobné cirkevné obce nemôžu si k rozšíreniu škôl potrebné prostriedky zadovážiť. Pritom sa cirkevným školám iným merítkom merá, ako necirkevným. Cirkevným školám sa obyčajne nepovoľuje štátna podpora k stavbe; predpisy ohľadom umiestnenia tried u cirkevných škôl sa oveľa prísnejšie berú, ako u necirkevných; budovy, ktoré pre školu, kým táto bola cirkevná, nevyhovovali, len čo prestala byť náboženskou, hneď sú dobré a ďalej sa v nich vyučuje... Položenie cirkevných škôl na Slovensku priťažuje i to, že sa na ne nehlási dosť kvalifikovaných učiteľov, keďže je nedostatok učiteľského dorastu, a učiteľstvo štátnych škôl má viacej výhod ako cirkevné..."²⁷⁸

Po vzniku ČSR aj pokiaľ ide o školstvo, bolo potrebné vynaložiť

277 Tamže, s. 31.

278 ČÁRSKY, Jozef: *Naše katolícke školstvo*. In: *Katolícke Slovensko 833-1933*. SSV Trnava 1933, s. 228-229.

úsilie, aby si škola aj na dedinách zachovala kresťanský a katolícky charakter. Veľmi dôležitú úlohu pritom zohrávala postava učiteľa. V tomto období prevratu, v období vzniku novej republiky na čele školy v obci Ptičie stál Andrej Sedlár. V školskom roku 1918/19 bolo v škole spolu 45 žiakov.²⁷⁹ Službu učiteľa a kantora vykonával ešte desať rokov, a to do roku 1928, kedy ukončil svoju pedagogickú a kantorskú činnosť. V tom roku bolo v škole v Ptičom 33 detí. V obecnej kronike o dlhoročnom učiteľovi Andrejovi Sedlárovi je aj tento záznam: " Bol kvalifikový kantor-učiteľ. Ako kantor-učiteľ pôsobil v Ptičom 42 rokov. V roku 1928 odišiel do penzie. Žil v Humennom a zomrel v roku 1942. Je pochovaný na cintoríne v Humennom."²⁸⁰ A v školskej kronike sa o ňom píše, že "všetci obyvatelia spomínajú ho zhodne s láskou a úctou."²⁸¹

Na filiálke v Chlmci učil Ján Michalič, a v Kamienke Mária Šalatová.²⁸²

V roku 1928 bola rozšírená povinná školská dochádzka zo 6 na 8 rokov. To si vyžiadalo prispôbiť priestory na vyučovanie. Jediná učebňa-trieda musela byť zväčšená, rozšírená. Pri tejto úpave boli zväčšené aj okná. Učebňa sa používala striedavo na vyučovanie, dopoludnia i popoludní.²⁸³

Po Andrejovi Sedlárovi na uprázdnenú kantorskú stanicu nastúpil Ján ZÁVADSKÝ. Ako učiteľ a kantor účinkoval v Ptičom do 15. novembra 1931. Odišiel na učiteľskú stanicu do Nižného Hrušova.²⁸⁴ Po jeho odchode až do 31. júna 1932 bolo miesto kantora-učiteľa v Ptičom uprázdnené. Až k 1. aprílu 1932 prišiel do Ptičieho výpomocný učiteľ Ján JENDRICHOVSKÝ, ktorý tu pôsobil do 30. júna 1932.²⁸⁵

Dňa 1. septembra 1932 nastúpili do Ptičieho ako učitelia Július MAŠLEJ, ktorý vykonával funkciu riaditeľa školy a Viktor KAHANEC.²⁸⁶ V školskom roku 1932/33 školu v obci navštevo-

279 Porov. *Katolícke Slovensko 833-1933*. SSV, Trnava 1933, s. 346-347.

280 KOP, s. 57-58.

281 Porov. *Školská kronika*, s. 4. In: Archív OÚ Ptičie. V nasl. citáciach: ŠK.

282 Porov. *Schematismus venerabilis cleri Dioeceseos Cassoviensis anno reparatae salutis 1928. Erectae Sedis Episcopalis 125. Cassoviae 1928*, s. 121.

283 ŠK, s. 3.

284 Tamže, s. 4; KOP, s. 64.

285 Tamže.

286 Tamže.

valo spolu 83 žiakov.²⁸⁷

V roku 1933 nastúpila výpomocná učiteľka Veronika ORENDÁČOVÁ, ktorá bola súčasne aj riaditeľkou školy, a učiteľka Balogová. Menované účinkovali v Ptičom až do roku 1936. V školskom roku 1935/36 nastúpil do Ptičieho ako kantor-učiteľ Mikuláš STERNA.

Dňa 1. septembra 1936 bol zvolený za kantora-učiteľa František VYZINA a učiteľkou sa stala Františka ČERMÁKOVÁ, ktorí účinkovali v Ptičom až do 1. mája 1939.²⁸⁸ V roku 1938 v obci Ptičie v dvoch triedach školy sa učilo spolu 72 žiakov.²⁸⁹

Od 1. mája do 28. júna 1939 núdzovo vypomáhala v Ptičom na škole Johanna TRSTENSKÁ, definitívna učiteľka z Rímskokatolíckej ľudovej školy z Lubiše, nakoľko František Vyzina a Františka Čermáková boli českej národnosti, a v zmysle platných zákonov boli daní Slovenským štátom Prahe k dispozícii.²⁹⁰

4. ČINNOSŤ ŠKOLY V ČASE DRUHEJ SVETOVEJ VOJNY

Od 1. septembra 1939, teda v deň začiatku druhej svetovej vojny, nastúpil na uprázdnenú učiteľskú stanicu do Ptičieho Andrej FEDÁK, diplomovaný kantor-učiteľ. Bol aj riaditeľom tunajšej školy. Súčasne prišla aj učiteľka Helena ŠVANDOVÁ. Andrej Fedák, rodák z Lubiše bol veľmi dobrým pedagógom, dobrým organistom. U ľudí bol veľmi obľúbený pre svoje vynikajúce spoločenské vlastnosti. Rád mal ľudí, s ľuďmi sa spolu zabavil a zažartoval, rozumel ľudu a ľud zas rozumel jemu. Ako prvý v našej obci zakúpil si rádio a to skoro po svojom príchode od obce. Tu na školský dvor sa potom schádzali v letných mesiacoch najmä chlapi, večerami počúvať správy, prednášky i rôzne hudobné relácie.

Škola i naďalej mala názov Rímskokatolícka ľudová škola Ptičie. Na začiatku školského roku 1938/39 odišiel študovať na Meštiansku školu do Humenného Michal Hirjak. Ostatní žiaci po

287 Porov. *Katolícke Slovensko 833-1933*, s. 346-347.

288 ŠK, s. 5; KOP, s. 64.

289 Porov. *Schematismus venerabilis cleri Dioeceseos Cassoviensis anno reparate salutis 1938. Erectae Sedis Episcopalis 134. Cassoviae 1938*, s. 265.

290 ŠK, s. 5; KOP, s. 64.

Vdp. Michal Rovňák s učiteľmi školy

skončení osemročnej školskej dochádzky zostávali doma na gazdovstve. V školskom roku 1943/44 na návod miestneho duchovného vdp. Michala Rovňáka a učiteľa Andreja Fedáka odišli na Meštiansku školu do Humenného Andrej Džubák, Ján Cukrovaný, František Mastilák, Ján Lancoš a Pavol Dzemjan. V ľudovej škole v obci boli v tom čase dve oddelenia. Jedno oddelenie vyučoval Andrej Fedák a druhé Helena Švandová a

to dopoludnia i odopoludnia. Deti si vypožičiavali knihy na čítanie zo školskej i obecnej knižnice, ktorú viedol riaditeľ školy Andrej Fedák.²⁹¹

Prechod frontu na konci druhej svetovej vojny neušetril ani školu v obci Ptičie. O škodách, ktoré boli spôsobené škole, do Školskej kroniky vtedajší učiteľ Andrej Fedák zaznačil tieto riadky: "Prechádzajúce vojská akoby hroznou zotrvačnosťou udržiavané v ničení zničili obloky, dvere, podlahy, lavice, skrine, katedry a akékoľvek aj tak skromné zariadenie. Knihy knižnice roztrhané, ba často vyhodené na smetiská! A archív? Ach ten nikto viac nezozbiera. Poslúžil vojsku na rozličné účely. Triedne knihy, triednych výkazov niet. Zo škôl urobili maštale pre kanonierské kone!..."²⁹²

Školský rok 1944/45 začal ako po iné predchádzajúce roky. Začal sa dňa 4. septembra 1944 v kostole vzývaním Ducha Svätého o pomoc. Na rannej sv. omši sa zúčastnili všetci žiaci v sprievode učiteľov a rodičov. Z kostola všetci išli do školy. Do školy nastúpilo spolu 55 žiakov. Vyučovanie prebiehalo riadne do 28. septembra 1944. V ten deň bol štvrtok. Nemeckí vojaci v noci obsadili školu, a v učebni zriadili ošetrovňu. Na žiadosť riaditeľa školy Andreja Fedáka Nemci uvoľnili učebňu dňa 6. októbra 1944,

291 KOP, s. 70-71.

292 ŠK, s. 1-9.

takže ešte v ten istý deň sa mohlo pokračovať vo vyučovaní. No nie na dlho, lebo už 11. októbra Nemci znovu zaujali priestory školy na vojnové účely. Zriadili tu kováčsku dielňu. V kabinete umiestnili kováčskú výhňu, a v priestoroch učebne kovali kone. Tento stav trval až do príchodu ruských vojsk do obce. Po príchode vojakov Červenej armády do obce priestory školy slúžili ďalej vojenským účelom, teraz ich využívali ruskí vojaci. Tí si tu zriadili jedáleň. Vyučovanie sa mohlo obnoviť až po odchode vojakov Červenej armády z obce. Škola však bola v dezolátnom stave. V školskej kronike čítame: "Škola, pobočné staviská, organistu byt, ploty, boli veľmi zničené. Knižnice, inventár, okrem trocha poškodených lavíc, bolo načisto zničené. Pretože na učebni boli vybité obloky, započalo sa vyučovanie v jednej zachovalej izbe kantorského bytu dňa 22. novembra 1944. Bolo to biedne vyučovanie: bez papiera, bez atramentu, bez kriedy a bez tabule. Z rozbitých kachlí sa dymilo. Ale zmohli sme to."²⁹³

Až dňa 21. januára 1945 mohol riaditeľ a učiteľ školy Andrej Fedák znovu naplno zaujať svoj učiteľský a riaditeľský úrad, ktorý aj predtým zastával na tunajšej škole. Mnohé veci sa stratili. Okrem iných aj vzorne vedená kronika, ktorá hoci bola viackrát prepísaná, predsa poskytovala cenné údaje o tunajšej škole.

Učiteľka Helena Švandová v tom čase bola v Prešove, pri svojich rodičoch. Do Ptičieho sa mohla dostaviť až 22. februára 1945. Počas jej neprítomnosti na škole vyučoval výpomocný učiteľ Ladislav KLUKNAVSKÝ, ktorý v tom čase mal absolvované dve triedy Meštianskej školy. Po ňom prišiel za učiteľa do Ptičieho Andrej REPKO zo Zemplínskych Hámrov. Učil tu tiež iba krátku dobu a nemal potrebnú kvalifikáciu. Medzitým však bola učiteľka Helena Švandová menovaná za učiteľku do Adidoviec, a na jej miesto na čas od 16. apríla do 9. júna 1945 nastúpila Veronika KLUBERTOVÁ. Po tomto dátume Helena Švandová sa znovu vrátila do Ptičieho.²⁹⁴

293 Tamže.

294 Tamže.

5. POŠTÁTENIE ŠKÔL V ROKU 1945

Udalosti, ktoré nasledovali po skončení druhej svetovej vojny, zásadne zmenili charakter školy aj v obci Ptičie. Školský rok 1944/45 sa zakončil dňa 28. júna 1945 a to rannými bohoslužbami vo farskom kostole a slávnostným ďakovným hymnom Teba Bože chválime. Týmto úkonom bola daná aj bodka za érou katolíckeho školstva v obci Ptičie, pretože už v roku 1945 boli poštátnené všetky cirkevné školy. Zákom Slovenskej národnej rady z roku 1945 Rímskokatolícka ľudová škola v Ptičom, ako

Pečiatka školy po r. 1945

aj iné cirkevné školy na okolí, stali sa školami štátnymi. Tým sa zmenil aj názov školy na Štátna ľudová škola v Ptičom. Nadriadeným orgánom prestala byť Rímskokatolícka cirkev ale stal sa ním Československý štát. Tým sa začal proces vytlačania náboženstva zo škôl.

V školskom roku 1945/46 v pedagogickej činnosti na škole v Ptičom pokračovali Andrej Fedák a Helena Švandová. Učia tu až do školského roku 1946/47. Potom obaja odišli zo školy. Po nich prišiel nový učiteľ Jozef SKLENČÁR, rodák z Ľubiše. Je to v školskom roku 1946/47 ujal sa vedenia školy ako riaditeľ a učiteľ-kantor. Byt učiteľa bol zničený. Býval na priváte. Za predsedovania Jána Cukrovaného sa súčasne opravoval aj byt kantora učiteľa. Oprava sa prevádzala za pomoci občanov v roku 1947.

V nasledujúcom školskom roku prišla do obce učiteľka Štefánia GALBÁVÁ (neskôr Sklenčárová, manželka Jozefa Sklenčára). Za účinkovania Jozefa Sklenčára v Ptičom bol založený mužský spevokol, ktorý riadil a nacvičoval sám Jozef Sklenčár. Nacvičovali sa ľudové piesne štvorhlasne a tiež spevy kostolné najmä pred väčšími sviatkami. Úspešný priebeh mali aj divadelné predstavenia,

Jozef Sklenčár

ktoré miestni ochotníci po nácviku predvádzali obecnstvu. Herci veľmi dobre ovládali svoje úlohy a tak na každom predstavení bolo plno ľudí. Predstavenia boli v škole, ktorá vždy bola zaplnená. Škola totiž v obci bola jediným kultúrnym strediskom od najstarších čias.

6. ŠKOLA V OBDOBÍ KOMUNIZMU V ROKOCH 1948-1989

Po odchode učiteľa Jozefa Sklenčára a jeho manželky pôsobila v Ptičom ako učiteľka **OLEJNÍKOVÁ** z Humenného, ktorá denne dochádzala na vyučovanie pešo z Humenného. V Ptičom vyučovala do roku 1950/51. V tomto školskom roku nastúpila do školy v obci kvalifikovaná učiteľka **Helena BENEDIGOVÁ**. Pochádzala od Žiliny a v Ptičom učila dva roky.

V školskom roku 1952/53 nastúpil ako učiteľ **Andrej ŠTÚŇ** bez kvalifikácie. Učil iba jeden rok. Po roku odišiel na miesto učiteľa a riaditeľa školy v Zbudskom Dlhom. So žiakmi školy v Ptičom nacvičil a previedol divadelnú hru Karla Želenského: *Kocúr v čižmách*.²⁹⁵

V roku 1948 sa moci ujali komunisti, ktorí v procese výchovy mladého pokolenia usilovali sa eliminovať kresťanský spôsob for-

Učiteľ Andrej Štúň so žiakmi ptičianskej školy

295 KOP, s. 93-96; ŠK, s. 42-44.

movania človeka a uvádzať do výchovného procesu "vyučovanie podľa sovietskeho vzoru". V rámci Humenského okresu sa robili vzorové, ukázkové vyučovacie hodiny podľa sovietskeho vzoru. Zúčastnili sa na nich aj učitelia z Ptičieho. Po návrate z takéhoto školenia do Školskej kroniky zaznačili svoje dojmy týmito slovami: "Dňa 27.1.1953 zúčastnil som sa na vzornej ukážke vyučovania podľa sovietskeho vzoru na Národnej škole v Brestove. Tam boli jasne ukázané tie obrovské úspechy pri vyučovaní podľa vzoru sovietskeho, ktorých úspechov nikdy nikto nedosiahol v starej kapitalistickej škole vyučovaním starým, nedokonalým, zlým spôsobom. A postoj učiteľa k žiakovi, či žiaka k učiteľovi! Tam nebolo treba palice, ani káravých slov. Žiaci a učiteľ nažívajú v láske ako jedna veľká rodina. Krásny kolektív! Začal som uvažovať o vyučovaní podľa sovietskeho vzoru i na našej škole a pristúpil som k tomu dňa 18.2.1953."²⁹⁶

Na uvádzanie tohto modelu sovietskej výchovy do života mal slúžiť aj nový školský zákon, ktorý bol jednomyseľne schválený Národným zhromaždením dňa 24. apríla 1953.

Andrej GERGEL, pôvodom z Kame-nice n/ Cir., nastúpil na miesto učiteľa v Ptičom v školskom roku 1953/54. Bol zároveň poverený vykonávať funkciu riaditeľa školy. Do Ptičieho prišiel z učiteľského miesta na Strednej škole v Topolovke. Novým miestom nebol veľmi nadšený. O stave budovy školy do Školskej kroniky zaznačil: "Budova je veľmi stará. V učebni je iba povala. Nad posledným oknom úplne prehniatá. V zimnom období pri väčšej zime sa vyučovanie muselo prerušiť, nakoľko v triede bola veľká zima. V učebni som našiel ešte staré, štvorsedadlové, neohobľované lavice. Taktiež pri škole neboli ani záchody."²⁹⁷

Andrej Gergel

Neuspokojil sa iba s konštatovaním zlého stavu budovy školy, ale vyvinul iniciatívu na jej opravu. S generálnou opravou školskej budovy sa začalo začiatkom prázdnin roku 1954. Oprava bola

296 Tamže, s. 33.

297 Tamže.

Učiteľ Andrej Gergel so žiakmi

ukončená koncom novembra toho istého roku. Celkové náklady na opravu činili približne 68.000 Kčs. Počas týchto prác boli opravené múry budovy, vymenené okná a dvere, a bol daný aj nový strop a nová podlaha. Pokiaľ ide o byt učiteľa, tu boli vymenené vchodové dvere, okná a v spálni nová dlážka. Tak do učebne ako aj spálne bytu učiteľa boli inštalované nové kachľové pece. Práce na oprave budovy školy previedol Okresný stavebný podnik v Humennom. Vyučovanie počas generálnej opravy budovy školy sa prevádzalo pod holým nebom, pravda za priaznivého počasia.²⁹⁸

Za jeho účinkovania znovu sa začala hýbať ľudová umelecká tvorivosť. Zorganizoval mladých i starých. Založil súbor "Ptičan", ktorý viedol a sám hudobne sprevádzal. Bol dobrý muzikant - huslista (naturalista). V tom čase ešte vypomáhal aj ako kantor pri bohoslužbách.²⁹⁹

V rámci činnosti divadelného krúžku s deťmi nacvičil a previedol divadelné predstavenie hry *Rozprávka o písmenkách* a hry *Aladinová čarovná lampa*.

Spolu s Andrejom Gergelom vyučovala na škole v Ptičom učiteľka Helena GAVALOVÁ z Ladičkoviec. Do Ptičieho prišla z uči-

298 ŠK, s. 45-49.

299 Porov. KOP, s. 93-96.

Učiteľ Andrej Gergel so žiakmi

teľského miesta v Hrubove. Keďže v šk. roku 1955/56 bola zriadená dvojtriedná škola, vyučovala druhý, štvrtý a piaty ročník. Učiteľ a zároveň riaditeľ školy Andrej Gergel vyučoval žiakov prvého a tretieho ročníka. Bol to jeho posledný rok v Ptičom. Počas svojho trojročného pobytu v Ptičom jeho rodina sa rozrástla.

Narodili sa im dve dievčatá. Prvá Eva dňa 24. decembra 1953, a druhá Magdaléna dňa 4. októbra 1955. Obe boli pokrstené vo far-skom kostole v Ptičom.³⁰⁰

Mičurinský krúžok

V školskom roku 1956/57 nastúpil na miesto učiteľa a riaditeľa školy Alfréd LIPOVSKÝ. Predtým bol učiteľom na Národnej škole v obci Karna. Spolu s ním učila na škole ďalej aj Helena Gavalová. Učiteľ Alfréd Lipovský do obce na vyučovanie dochádzal denne. Po roku zo školy v Ptičom odišiel. Na jeho miesto nastúpil v školskom roku

300 Porov. *Matrika pokrstených farnosti Ptičie*, zv. I., r. 1917-1972, s. 120, 127. In: Archív RKFÚ Ptičie, fond: Matriky.

1957/58 Jozef KOCKA, pôvodom zo Závadky od Humenného, ktorý predtým pôsobil ako učiteľ v Národnej škole v obci Chlmec. Po svojom príchode do Ptičieho pôsobil jeden rok sám i ako učiteľ i riaditeľ školy.

V nastávajúcom školskom roku 1958/59 nastúpila učiteľka **Mária TIDIKOVÁ**. Tá však na vlastnú žiadosť zo školy odišla, a v školskom roku 1960/61 ju nahradila **Klára DOBROVOĽSKÁ** z Humenného. Predtým vyučovala na OSŠ v Medzilaborciach. Do Ptičieho dochádzala každý deň na vyučovanie a späť domov.³⁰¹

Z tohto obdobia je zaujímavá charakteristika budovy školy a jej významu pre kultúrnospoločenský život v obci. Kronikár v roku 1961 do obecnej kroniky napísal: "V obci je stará, i keď opravaná, jednomiestna dvojtriedna škola. Má úradný názov Národná škola Ptičie. Školu navštevujú deti od šesť rokov. V obci vychodí dieťa päť ročníkov a potom odchádza buď na Osemročnú alebo Jedenástročnú strednú školu do Humenného. Vyučovanie v Národnej škole v Ptičom sa praktizuje tak, že prvý a druhý ročník má vyučovanie od 8. do 12. hodiny. Tretí, štvrtý a piaty ročník od 12. do 16. hodiny, alebo opačne. Tak sa to praktizuje pre nedostatok učební. Škola je veľmi slabo vybavená učebnými pomôckami. Školská budova je postavená z kameňa a s ňou je hneď spojený byt pre riaditeľa či učiteľa školy. Na dvore je studňa s pitnou vodou. K škole náleží aj školská záhrada, stodola a maštaľ... V obci niet žiadnej kultúrnej budovy okrem školy. Škola slúži pre každý účel. Sú v nej schôdzky občanov, pred voľbami slúži za agitačné stredisko, prebiehajú tu verejné i školské slávnosti, tu sa premieta film, sú tu rôzne príležitostné posedenia občanov, naj-

Jozef Kocka so žiakmi školy

301 ŠK, s. 51-53, 73.

Jozef Kocka so žiakmi

mä na výročné schôdze JRD, slovom všetko. Škola je teda jednou budovou, ktorá je v súčasnosti čo do kultúrnych podujatí až prepiato využitá. O kultúre ako takej je za súčasného stavu ťažko hovoriť. V obci sa raz týždenne

premieta film. Najmä zvuk je veľmi zlý.³⁰²

V školskom roku 1961/62 na miesto učiteľky školy nastúpila Jozefína SEMANOVÁ zo Zálužíc od Michaloviec. Avšak už v roku 1963 na vlastnú žiadosť zo školy odišla. Na jej miesto nastúpila Elena Marcinová.³⁰³

Dňa 2. mája 1963 nastúpila na školu ako učiteľka Magda BEHUNČÍKOVÁ, ktorá zastupovala do 10. júna 1963 Helenu Marcinovú kedy sa táto vrátila z materskej dovolenky. Helena MARCINOVÁ vyučovala potom do konca školského roka 1962/63. Po jej odchode zo školy vystriedala ju učiteľka Anna MARIČÁKOVÁ. Na vyučovanie dochádzala denne z Humenného. No i tá po krátkom čase odchádza na iné pôsobisko, a to na školu v Porúbke.³⁰⁴

Od 1. septembra 1964 nastúpila na miesto učiteľky v škole Anna CUKROVANÁ, rod. Mastiláková, rodáčka z Ptičieho. Predtým učila na ZDŠ v Humennom - Sídliško II. Koncom roka 1964 však odišla na materskú dovolenku. Jej miesto zostalo neobsadené. Obidve oddelenia učil riaditeľ školy Jozef Kocka.³⁰⁵

V roku 1965 na škole nedošlo k zmenám. Riaditeľom školy bol i naďalej Jozef Kocka, ktorý býval v školskom byte so svojou rodinou: manželkou a tromi chlapcami. Učiteľka Anna Cukrovaná bývala vo vlastnom dome. Učili striedavo. Jedno oddelenie doobe-

302 KOP, s. 30-31.

303 KOP, s. 93-96; ŠK, s. 78-82.

304 Tamže, s. 182; ŠK, s. 85, 89.

305 KOP, s. 206; ŠK, s. 85, 88.

da učil riaditeľ školy a poobedňajší čas využívala na vyučovanie druhého oddelenia učiteľka Anna Cukrovaná.³⁰⁶

Nový školský rok 1967/68 začali učiť už noví učitelia. Jozef Kocka, ktorý tu pôsobil ako riaditeľ a učiteľ deväť rokov, odišiel do svojej rodnej obce Závadky pri Humennom, kde ďalej pôsobil ako učiteľ. Vedenie školy v Ptičom prevzala a riaditeľkou sa stala **Helena DŽUBÁKOVÁ**, rodená Repková, rodáčka z Ptičieho. Doteraz pôsobila ako učiteľka na ZDŠ v Udavskom. Keďže učiteľka Anna Cukrovaná bola na materskej dovolenke, do Ptičieho na výpomoc prišla učiteľka **Mária ĎURÍČKOVÁ** z Kamienky. Menovaná dochádzala denne na vyučovanie. Zo začiatku školského roka sa vyučovalo striedavo v jednej učebni a to dopoludnia i popoludní. Každá druhá sobota bola voľná, a to na základe nariadenia Ministerstva školstva na školách prvého a druhého cyklu. Vyučovanie bolo striedavé po týždni. Raz za týždeň chodili ráno prváci a tretiaci a ostatní popoludní a potom opačne. Od novembra 1967 zriadila sa v dovtedajšom byte riaditeľa školy druhá učebná miestnosť a tak sa vyučovalo už iba dopoludnia.³⁰⁷

Helena Džubáková

Prípravy na nový školský rok 1968/69 narušili udalosti spojené s vpádom vojsk Varšavskej zmluvy na územie ČSSR. O tejto udalosti sa zmieňuje aj školská kronika: "Začiatok šk. roku 1968/69 bol iný ako inokedy. Nastupovali sme do školy s pocitom neistoty, so zronenými tvármi, so slzami v očiach. Prázdniny, dni oddychu, zotavenia, čerpania nových síl, boli dňa 21. augusta 1968 narušené vstupom vojsk Varšavskej zmluvy na naše územie. V toto augustové ráno sme sa prebúdzali ináč ako inokedy. Nezobúdza nás zvúčka rozhlasu so želaním dobrého rána, ale výzva k spokojnosti, k rozvahe, že to, čo sa stalo, stalo sa z nedorozumenia, nechtiac. Neverili sme vlastným očiam, že ozbrojené vojská Varšavskej zmluvy sú na našom území. Dnes, hoci je

306 KOP, s. 229.

307 Tamže, s. 284-285; ŠK, s. 98.

už september, začiatok školského roku, situácia je ešte napätá. Takto rozrúsení, s pocitom neistoty o našu budúcnosť, stojíme na prahu šk. roku 1968/69.³⁰⁸

No i napriek tejto napätej situácii, v akej sa začínal nový šk. rok 1968/69, pre žiakov, ale aj pre učiteľov priniesol aj radostné skutočnosti. Týmto školským rokom totiž bol zavedený 5 dňový vyučovací týždeň; to znamená, že každá sobota v týždni bol voľný deň.

Pokojný začiatok školského roku 1969/70 čoskoro vystriedali nepríjemné dni a udalosti v škole v Ptičom. Na škole sa totiž vyskytla žltáčka. Piaty žiaci školy ochoreli. Preto dňa 10. októbra 1969 sa pristúpilo k očkovaniu všetkých žiakov a učiteľov školy proti žltáčke. Bola zavedená karanténa.³⁰⁹

Školský rok 1971/72 bol historický v tom, že bol posledný pre starú školu. Od budúceho školského roku 1972/73 sa malo vyučovať už v novej školskej budove. V tomto období o poriadok v škole sa starala Anna Karasová..³¹⁰

6.1. VÝSTAVBA NOVEJ ŠKOLSKEJ BUDOVY

Už dávnejšie sa ukazala nevyhnutnosť pristúpiť v výstavbe novej školskej budovy, keďže stará školská budova po každej stránke bola nevyhovujúca. Preto sa prišlo k realizovaniu plánu na výstavu novej školskej budovy. Dňa 11. apríla 1968 došli na MNV do Ptičieho zástupcovia ONV Humenné z odboru výstavby a z odboru školstva. Spolu s predstaviteľmi obce Ptičie i niektorými občanmi prezreli si pozemok, na ktorom sa planovala vý-

Budova novej školy

stavba novej školy. Bolo rozhodnuté, že nová školská budova bude stáť na cirkevných pozemkoch hneď pri vstupe do obce po ľavej strane.³¹¹

308 ŠK, s. 101-102.

309 Tamže, s. 103-105.

310 KOP, s. 354, 331; ŠK, s. 111.

311 KOP, s. 309.

Rada a Plénum MNV už začiatkom roka 1970 začali s výstavbou novej školy. Dňa 3. februára 1970 vybrali bagrom jamy pre stĺpy pre elektrické vedenie, aby tak elektrický prúd bol privedený až k stavbe. Následne sa vybrali základy a na stavbe sa vo veľkom začalo robiť. Na stave školy pracovali dvaja robotníci z Okresného stavebného podniku, starší občania - dôchodcovia, ba i mládež z obce. Začiatkom jari 1970 OSP začal dovážať potrebný materiál pre túto stavbu. Okolo stavby sa urobilo oplotenie. Vybrali tiež studňu na vodu, ktorá bola pri výstavbe novej školy veľmi potrebná.³¹²

Škola bola postavená v roku 1972. Dňa 16. augusta 1972 Okresný stavebný podnik Humenné odovzdal stavbu oficiálne MNV Ptičie s úplným vybavením. Finančný náklad činil 1.570.000.- Kčs.³¹³

Školský rok 1972/73 bol oficiálne zahájený dňa 4. septembra 1972. Tentoraz už v novej budove školy. O tejto - v tom čase - významnej udalosti v školskej kronike čítame tento záznam: "Zahájenie tohto školského roka bolo o to slávnostnejšie, že sa previedlo už v novej škole. Konečne sme opustili starú budovu, ktorá už ani po jednej stránke nevyhovovala školským účelom. Radosť detí, učiteľov i rodičov bola veľká. Zišli sme sa do budovy krásnej, novej školy zahájiť nový školský rok."³¹⁴

Školský rok 1973/74 sa začal 3. septembra 1973. Do prvého ročníka nastúpilo 14 prvákov. Učitelia sa nemenili. Do školy nastúpila pracovať nová školníčka v osobe Paulíny Mikulovej (dcéra bývalej školníčky Anny Karasovej). Službu školníka

Anna Cukrovaná so žiakmi školy

312 Tamže, s. 338-339.

313 Tamže, s. 362.

314 Tamže; ŠK, s. 116.

vykonával Štefan Tkáčik. Jeho práca bola sezonná, tj. od 15. októbra do 30. apríla.³¹⁵

Medzi významné kroky pri skvalitňovaní školskej činnosti bolo aj zriadenie školskej jedálne pri ZDŠ. Stalo sa tak 4. marca 1974. Počet prihlásených žiakov na obedy bol spočiatku 43, no do konca mesiaca sa prihlásilo ešte 10 žiakov. Na obedy dochádzali aj deti z Materskej školy a stravovali sa v školskej jedálni aj zamestnanci školy.³¹⁶

V roku 1974 prvý raz na školu prišiel praktikant z pedagogickej fakulty z Prešova. Bol ním Ján Stanček. Prax mu trvala od 25. februára do 16. marca 1974.³¹⁷

V školskom roku 1976/77 na ZDŠ sa personál nemenil, no došlo k zmene v materskej škole. Po materskej dovolenke od 1. septembra 1976 nastúpila opäť na svoje miesto riaditeľka Marta Kundrátová. Učiteľka, ktorá ju zastupovala, odišla na materskú školu do Chlmca a tak vedúcu školskej jedálne opäť prevzala Božena Majkovičová, učiteľka materskej školy.

V budove ZDŠ v Ptičom bola umiestnená Miestna ľudová knižnica. Knižovníčkou v MLK bola Helena Džubáková, riaditeľka školy. Knihy sa vypožičiavali v utorok, ale podľa potreby aj v iné dni, najmä v nedeľu. Najviac čitateľov tvorili žiaci ZDŠ z vyšších ročníkov i študenti stredných škôl.³¹⁸

Učivo v škole bolo pomerne náročné. Žiaci sa učili podľa novej koncepcie. Osvojovali si nové pojmy, ako napríklad - množina, podmnožina, prvok, zjednotenie, a učili sa narábať s diagramom. Bola to nová matematika, ktorej rodičia často nerozumeli a nechápali súvislosti... Pritom žiaci si toto učivo pomerne ľahko osvojili.³¹⁹

Dňa 1. októbra 1986 bola na škole zavedená školská družina. Vychovateľkou v ŠD sa stala Anna Balážová, absolventka Gymnázia v Snine. Po roku ju vystriedala Vlasta Kohútová z Hažína nad Cirochou.³²⁰

V roku 1988 počet žiakov školy poklesol. Z tohto dôvodu ONV - odbor školstva v Humennom zrušil dvojtriednu školu. Žiaci 4.

315 KOP, s. 375-376.

316 KOP, s. 379.

317 Tamže, s. 383; ŠK, s. 121.

318 KOP, s. 410-412.

319 Tamže, s. 506-507.

320 ŠK, s. 166, 170.

ročníka odišli do Humenného ZŠ-Kudlovská. V Ptičom tak zostali iba žiaci 1.-3. ročníka s celkovým počtom 18 žiakov. Takto sa začal proces pomalého ale neodvratného zániku školy v obci Ptičie.

K 30. júnu 1989 ukončila svoju pedagogickú činnosť riaditeľka školy v Ptičom Helena Džubáková, a odišla do starobného dôchodku. V Ptičom na škole pôsobila od 1. septembra 1967.

Novým riaditeľom školy v Ptičom sa stal Miroslav GABRIK, učiteľ z Humenného - ZŠ Perečinská. Učiteľka Anna Cukrovaná zostala v škole ako vychovávateľka v školskej družine.³²¹

Riaditeľ Miroslav Gabrik

7. ZMENY V ŠKOLSTVE PO ROKU 1989

V roku 1989 sa už schýľovalo k výrazným politicko-spoločenským zmenám v štáte. Tie sa výrazne týkali aj školy. O novembrových udalostiach roku 1989 sú záznamy aj v Školskej kronike: Jesenný mesiac november rozvírili politické udalosti, revolúcia, ktorá bola neskôr menovaná "nežná", lebo prebiehala bez boja, pokojne v deň 17. novembra, keď v Bratislave a Prahe sa konali veľké zhromaždenia občanov proti totalite. Hlavnou požiadavkou bolo zrušenie článku Ústavy o vedúcej úlohe Komunistickej strany, čo sa v budúcich dňoch uskutočnilo. Tieto politické udalosti sa na škole prejavili v pozdravoch, keď namiesto pozdravu "Česť práci!", ktorý bol jediný pre žiakov či v škole alebo na ulici, začali žiaci používať "Dobrý deň", "Dobrý večer", Dobré ráno, alebo katolícky pozdrav "Pochválený buď Ježiš Kristus!" Namiesto oslovenia "súdržka učiteľka, súdruh učiteľ" žiaci začali používať "pani učiteľka, pán učiteľ".

Od začiatku školského roka sa žiaci 2. a 3. ročníka pripravovali na pioniersky sľub, aj zaplatili si za pioniersku šatku, odznak,

321 Tamže, s. 177; KOP, s. 598.

Vystúpenie pionierov pri štátnych sviatkoch

preukaz, no po novembri už nechceli byť členmi PO (Pionierskej organizácie) a nekonal sa slub pionierov, ale symboly im boli odovzdané ako pamiatka.

Ukončením školského roku 1989/90 skončila svoju pedagogickú činnosť na škole v

Ptičom učiteľka Anna Cukrovaná, a odišla do starobného dôchodku. Na škole v Ptičom pôsobila od 1. septembra 1964 do 30. júna 1990.

V školskom roku 1990/91 bola obnovená dvojtriedna škola v Ptičom. Na miesto učiteľky nastúpila Mária KUŽMOVÁ. Vychovávateľkou v školskej družine bola Gabriela Tutková. Po roku došlo k výmene učiteľov na škole. Máriu Kužmovú vymenila nová učiteľka Silvia OLHOVÁ. Tá však v marci 1992 odišla na materskú dovolenku a tak ju zastúpila učiteľka Oľga MATTOVÁ. Došlo k výmene aj na poste vychovávateľky. Namiesto Renáty Micajovej nastúpila Beáta Cholpová.

V školskom roku 1993/94 učiteľkou na škole v Ptičom bola Eva GDOVINOVÁ. Vychovávateľkou v školskej družine Jana Džubáková.

Tzv. "nežnou" revolúciou zmenil sa aj duch v školskej výchove. Sovietsky spôsob výchovy nahradil iný. Zatiaľ čo po dobu komunistickej totality deti boli vedené k oslave sviatkov VOSR, výročí narodenia V.I.Lenina, J.V. Stalina, Klementa Gottwalda, oslave Deda Mráza, sviatku práce lampionovým sprievodom a prevolávaníu hesiel typu: „So Sovietskym zväzom na večné časy“, alebo „Nech žije KSČ“, a pod., teraz sa v procese školskej výchovy objavuje to, čím ľudia v našich dedinách a mestách žili aj počas totality: totiž životom kresťanských tradícií, ktoré si nenechali vziať komunistickým systémom. Tak napr. najradostnejšie sviatky v roku sa už nenazývajú sviatkami zimy, ale sviatkami lásky. A tak

ako niečo celkom normálne a celkom prirodzené sa javí poznámka pisateľa Školskej kroniky o aktivitách žiakov školy v Ptičom pred Vianocami roku 1992: "Posledný decembrový týždeň si žiaci pod vedením vychovávateľky B. Cholpovej urobili milú slávnosť. Ozdobili jedličku, prednášali básne, spievali piesne, čím si priblížili Vianoce sviatky lásky." Alebo o rok neskôr: "Dňa 17.12.1993 sa deti ZŠ rozlúčili pri stromčeku. Žiaci školskej družiny vystúpili s vianočnou ľudovou hrou "Betlehemci" pod vedením p. vychovávateľky Jany Džubákovvej. Spoločne si zaspievali a koledovali vianočné vinše a koledy. Na záver p. riaditeľ odovzdal deťom pekné darčeky pod vianočný stromček. Tento deň vystúpili žiaci ZŠ s pripraveným pásmom vianočných piesní, vinšov, kolied a vianočnej hry pre deti materskej školy. Zhotovili im papierové darčeky, ktoré im odovzdali a rozlúčili sa s nimi."³²²

A tak s pocitom istej úľavy i uspokojenia môžeme konštatovať, že škola v obci Ptičie, ktorá napísala temer 200 ročnú históriu, bola založená na kresťanských základoch, žila z kresťanského ducha, tohto ducha živila v živote mnohých generácií obyvateľov obce Ptičie. Vďaka Bohu, že k tomu- to duchu sa vrátila na sklonku svojej existencie.

Učiteľský byt v budove novej školy

8. POČTY ŽIAKOV ŠKOLY V ROKOCH 1945 - 1994

V tejto kapitole uvedieme numerický prehľad počtu žiakov školy v obci Ptičie od jej poštátňenia v roku 1945 až po rok 1994. V jednotlivých školských rokoch bol stav žiakov nasledovný:

V školskom roku 1945/46 spolu 56 žiakov; v šk.r. 1946/47 spolu 53 žiakov; v šk.r. 1947/48 spolu 49 žiakov; v šk.r. 1948/49

322 ŠK, s. 179-193.

spolu 50 žiakov; v šk.r. 1949/50 spolu 45 žiakov; v šk. r. 1950/51 spolu 54 žiakov; v šk. r. 1951/52 spolu 34 žiakov; v šk. r. 1952/53 spolu 31 žiakov; v šk. r. 1953/54 spolu 42 žiakov; v šk. r. 1954/55 spolu 45 žiakov; v šk. r. 1955/56 spolu 53 žiakov; v šk. r. 1956/57 spolu 43 žiakov; v šk. r. 1957/58 spolu 47 žiakov; v šk. r. 1958/59 spolu 52 žiakov; v šk. r. 1959/60 spolu 45 žiakov; v šk. r. 1960/61 spolu 47 žiakov; v šk. r. 1961/62 spolu 43 žiakov; v šk. r. 1962/63 spolu 44 žiakov; v šk. r. 1963/64 spolu 39 žiakov; v šk. r. 1964/65 spolu 39 žiakov; v šk. r. 1965/66 spolu 38 žiakov; v šk. r. 1966/67 spolu 48 žiakov; v šk. r. 1967/68 spolu 53 žiakov; v šk. r. 1968/69 spolu 54 žiakov; v šk. r. 1969/70 spolu 55 žiakov; v šk. r. 1970/71 spolu 59 žiakov; v šk. r. 1971/72 spolu 62 žiakov; v šk. r. 1972/73 spolu 52 žiakov; v šk. r. 1973/74 spolu 56 žiakov; v šk. r. 1974/75 spolu 53 žiakov; v šk. r. 1975/76 spolu 54 žiakov; v šk. r. 1976/77 spolu 48 žiakov; v šk. r. 1977/78 spolu 43 žiakov; v šk. r. 1978/79 spolu 44 žiakov; v šk. r. 1979/80 spolu 38 žiakov; v šk. r. 1980/81 spolu 34 žiakov; v šk. r. 1981/82 spolu 34 žiakov; v šk. r. 1982/83 spolu 35 žiakov; v šk. r. 1983/84 spolu 34 žiakov; v šk. r. 1984/85 spolu 41 žiakov; v šk. r. 1985/86 spolu 34 žiakov; v šk. r. 1986/87 spolu 32 žiakov; v šk. r. 1987/88 spolu 35 žiakov; v šk. r. 1988/89 spolu 30 žiakov; v šk. r. 1989/90 spolu 18 žiakov; v šk. r. 1990/91 spolu 29 žiakov; v šk. r. 1991/92 spolu 30 žiakov; v šk. r. 1992/93 spolu 32 žiakov; v šk. r. 1993/94 spolu 31 žiakov.³²³

9. ZÁNİK ŠKOLY V OBCI PTIČIE

Po tzv. "nežnej" revolúcii došlo k viacerým zmenám v živote spoločnosti. Jedným z fenoménov tohto obdobia je aj pokles narodených detí. Preto mnohé školy na dedinách zanikli, keďže nebol dostatočný počet detí. To postupne postihlo aj školu v obci Ptičie. O zániku Základnej školy v obci Ptičie starosta obce Marián Čorný konštatuje toto: "Obec Ptičie od 01.09.2004 po takmer 200 rokoch nebude mať základnú školu... Základná škola v obci nemusela zaniknúť, nakoľko v obci na trvalý pobyt vo veku od 6 do 10 rokov žije 46 chlapcov a dievčat, ktorí by mohli navštevovať základnú školu v obci, ale rodičia sa rozhodli z rôznych príčin

323 Údaje o počte žiakov sú vzaté zo Školskej kroniky.

dávať deti do škôl v Humennom. V školskom roku 2002/03 navštevovalo ročník 1 až 4 v obci 25 detí, v školskom roku 2003/04 je to už len 9 detí, ktoré učí jedna učiteľka a zároveň riaditeľka. V materskej škole je zapísaných 19 detí. Na školský rok 2004/05 sa nezapísal do prvého ročníka ani jeden žiak a tak budeme nútení školu po temer 200 ročnej histórii zatvoriť. Za zánik školy v našej obci sme si vinní v prvom rade sami rodičia nakoľko obec má zabezpečené finančné prostriedky na prevádzku a mzdy ale v súčasnosti pri prechode financovania na žiaka to už nebude možné. Ak sa pozeráme na vec z druhej strany musíme pochopiť, že náklady na žiaka navštevujúceho základnú školu v malej obci sú nepredstaviteľne vyššie ako na žiaka v škole, kde je viac žiakov. Na našu základnú a materskú školu v obci v kalendárnom roku 2003 na mzdy a prevádzku bolo vynaložených 1 819 700 Sk. Ak si to spočítame, tak málokto by spravoval takúto prevádzku, či už je to škola základná, materská, firma, a pod.

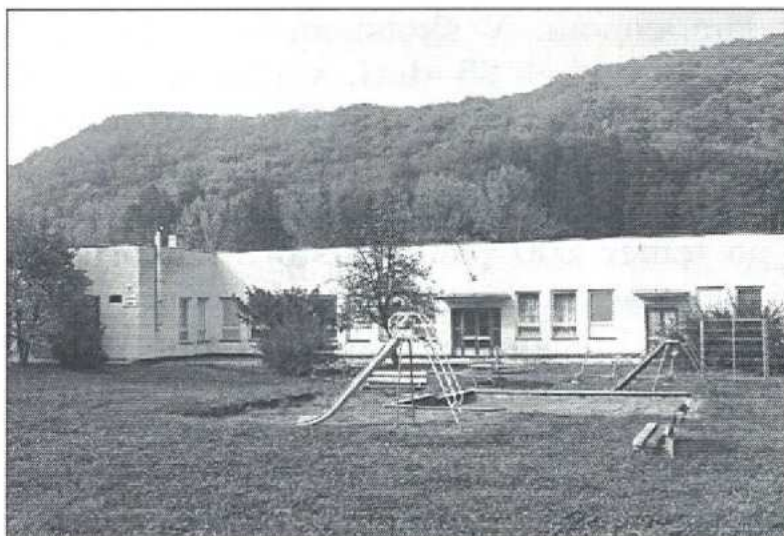
Takáto je skutočnosť! Na malých obciach nech sa starostovia starajú o majetok, ktorý po odchode žiakov ostane. Čo s budovami v ktorých je ústredné kúrenie? Ak nezatopíme, pomrznú radiátory, a ak vypustíte vodu, radiátory vám zhrdzavejú. Starosta sa pýta: 'Čo s tým? Kto bude ďalší? Koľko obcí bez škôl bude o rok, dva...?'

Takto dopadla transformácia poľnohospodárstva: ostali nám prázdne maštale. Transformácia zdravotníctva: ostali prázdne zdravotnícke zariadenia. A tak dopadne aj transformácia školstva: ostanú nám prázdne školy. A ešte nech urobia transformáciu samosprávy podľa poľského modelu, tak tu na východe už naozaj pôjde iba o turizmus. Tu končí Európska únia, tu bude už len čistý vzduch, skanzen a rezervácia, kde budú prichádzať turisti aby videli ako tu niekedy ľudia žili. Ale čo s tými, ktorí tu ostanú? To sme predsa nechceli. Či áno?³²⁴

10. MATERSKÁ ŠKOLA

Materská škola v obci Ptičie v počiatočkoch vznikla adaptáciou

324 ČORNÝ, Marián: *Vznikla medzi prvými aj padla ako prvá*. rkp. Obecný úrad Ptičie. Kópia v Archív RKFÚ Ptičie, AD 2006.

Materská škola

bytu učiteľa (bytovka pri novovybudovanej základnej škole). MNV v Ptičom dňa 11. júna 1973 odoslal pozvánky hostom, ktorých pozýval na zahájenie prevádzky materskej školy s celodennou starostlivosťou. Zahájenie bolo stanovené na deň 19. júna

1973. Okolo 10.00 hod. začali sa schádzať hostia, rodičia a deti. Z pozvaných hostí sa slávnostného zahájenia zúčastnili: za ONV námestník Ing. Hrisenko, za odbor školstva vedúci odboru školstva ONV v Humennom súdruh Novák, okresná školská inšpektorka pre materské školy Mária Hirková, ekonóm odboru školstva súdruh Babič, okresný školský inšpektor súdruh Donič, za Okresnú hygienickú stanicu Ing. Pyšniak a Viera Bárniková, za MNV v Ptičom tajomník Vasiľ Chaľ a predseda MNV Jozef Majerník. Zo ZDŠ v Ptičom jej riaditeľka Helena Džubáková, a za novozriadenú materskú školu v Ptičom jej riaditeľka **Marta KUNDRÁTOVÁ**. V triede sedeli rodičia so svojimi deťmi. Pred nich predstúpili hostia, ktorých Jozef Majerník predseda MNV privítal a predstavil. Vo svojom príhovore v krátkosti zhodnotil prácu okolo budovania školy a bytovky pre učiteľa, v ktorej dočasne bude zriadená materská škola. Ako ďalší ujal sa slova vedúci odboru školstva súdruh Novák, po ňom rečnil súdruh Ing. Hrisenko, a napokon sa prihovorila k prítomným aj nová riaditeľka materskej školy Marta Kundrátová. Materskú školu uviedol do prevádzky súdruh Ing. Hrisenko prestrihnutím pásky. Potom nasledoval spoločný obed.

Skutočný stav zapísaných detí, ktoré začali navštevovať materskú školu bol 32 detí. Prevádzka sa začínala od 7.00 hod. ráno do 16.30 hod. popoludní. Okrem riaditeľky materskej školky Marty Kundrátovej k personálu patrila aj učiteľka Darina Dundová z Humenného. Školníčkou bola Margita Cukrovaná (č. 85).

Kuchárkou bola
Olga Štarková z
Hažína n/Cir.

V školskom roku
1973/74 do mater-
skej školy bolo za-
písaných spolu 24
detí. Na post kvali-
fikovanej učiteľky
materskej školy od
septembra prišla
Božena Majkovičo-
vá z Humenného.

Tiež nastúpila aj nová kvalifikovaná kuchárka Helena Strečanská z Humenného.³²⁵

Sprievod v predvečer osláv 1. mája

V roku 1975 v materskej škole došlo k personálnej výmene. Dňa 11. mája 1975 riaditeľka materskej školy Marta Kúndrátová odišla na materskú dovolenku. Jej funkciu prevzala Božena Majkovičová (učiteľka ZDŠ v Ptičom). V septembri 1975 prišla na školu nekvalifikovaná učiteľka Gabriela Lešková z Medzilaboriec.³²⁶

O režime dňa v materskej škole čítame na stránkach obecnej kroniky toto: "Začiatkom roka to jest v septembri 1980 navštevuje materskú školu 25 detí. Prevádzka je celodenná, od 7.00 hod. do 16.30 hod. Deti dostávajú trikrát na deň jesť: desiatu, obed, olovrant. Po obede idú spať. Spia dve hodiny. V materskej škole prevádzajú učiteľky s deťmi zamestnania, na ktorých deti nadobúdajú pravdivé poznatky o javoch najbližšieho okolia učia sa pomenovať bežné predmety, činnosti, pravidelne ich učia učiteľky privykať na prácu a samostatnosť. Základné poznatky, zručnosti a návyky nadobúdajú deti na týchto zamestnaniach: rozvíjanie poznania, jazyková výchova, matematické predstavy, mravná výchova, hudobná výchova, pracovná výchova, telesná výchova, hudobná výchova, výtvarná výchova a literárna výchova.

Materská škola úzko spolupracovala so základnou školou, rodičovským združením a MNV. Počas roka boli prevedené štyri

325 KOP, s. 370-376.

326 Tamže, s. 396-397.

rodičovské združenia...³²⁷

Koncom roka 1976 MNV započal s výstavbou novej Materskej školy v hodnote 1.526.000 Kčs.³²⁸ Stavba sa tiahla viac rokov, až napokon dňa 1. septembra 1981 bola daná do prevádzky novostavba Materskej školy. Riadna prevádzka s celodennou prevádzkou sa začala od 21. októbra 1981. Materskú školu v tom čase navštevovalo 29 detí.³²⁹

V šk.r. 1983/4 bolo v Materskej škole 26 detí. V tomto roku nastali zmeny v kolektíve učiteľie MŠ. K 1.7.1983 odišla do MŠ v Humennom učiteľka Božena Majkovičová, ktorá v Ptičom pôsobi-

Deti materskej školy

la 10 rokov. Na jej miesto prišla učiteľka Gabriela Cukrovaná rod. Lešková, ktorej prvým pracoviskom je Ptičie.³³⁰

Materská škola v obci Ptičie je v prevádzke aj po revolučných udalostiach roku 1989. I keď ZDŠ v Ptičom zanikla, materskú školu sa darí udržať i v súčasnosti (r. 2009).

11. INTERNÁTNÁ ŠKOLA NA PODSKALKE

V teritóriu obce Ptičie sa nachádza aj internátna škola pre hendikepované deti. Celé toto zariadenie nesie oficiálny názov: Dom sociálnych služieb. Po 2. svetovej vojne stúpol počet detí s postihnutím natoľko, že Povereníctvo soc. starostlivosti po

327 Tamže, s. 508.

328 Tamže, s. 410-411.

329 Tamže, s. 526.

330 Tamže, s. 546.

dohode s Povere-
níctvom financií a
školstva zriadilo
Ústav telesne
chybných aj v Hu-
mennom. Ústav a
ústavná škola boli
odovzdané do pre-
vádzky 2. apríla
1951 s počtom 22
detí. V školskom
roku 1950/51 boli

Spojená internátna škola na Podskálke

zriadené 2 triedy Národnej školy. Prvým riaditeľom ústavu a
ústavnej školy bol Ján Demjan, ktorý mal odbornú spôsobilosť
vyučovať mládež vyžadujúcu osobitnú starostlivosť.

V roku 1965 bol ústav oddelený od školy, ktorá bola v roku
1971 predferencovaná na Osobitnú školu pre telesne chybných s
kombinovanými vadami. Ústav ako samostatná rozpočtová jednot-
ka bol k 30. júna 1974 zrušený a od 1. júla 1974 bol zriadený
Okresný ústav sociálnej starostlivosti.

28. apríla 1977 bola slávnostne odovzdaná do užívania nová
budova Okresného ústavu sociálnej starostlivosti na Podskálke v
katastrálnom území obce Ptičie, kde zariadenie sídli doteraz pod
názvom Domov sociálnych služieb.

Domov sociálnych služieb Podskalka - Humenné je rozpoč-
tovou organizáciou Prešovského samosprávneho kraja. Poskytuje
sociálnu starostlivosť v zmysle Zákona o sociálnej pomoci č.
195/1998 Z.z. v znení neskorších predpisov. Ide o nevyhnutnú
starostlivosť (ubytovanie, stravovanie, zaopatrenie) a ďalšiu sta-
rostlivosť (rehabilitácia, výchova, záujmová činnosť, pracovná te-
rapia, poradenstvo, kultúrna a rekreačná činnosť a pod.) V rám-
ci rehabilitácie je realizovaná fyzioterapia (vodoliečba, elektro-
liečba, klasická masáž) a liečebná pohybová terapia. Domov so-
ciálnych služieb Podskalka - Humenné je situovaný v nádhernom
prírodnom prostredí vzdialenom 6 km od mesta Humenné, čo
umožňuje aktivity priamo v prírode i prácu s prírodným mate-
riálom.

Kapacita zariadenia je 75 klientov, ktorí môžu byť umiestnení
na denný, týždenný, celoročný prípadne prechodný typ pobytu.

Klientmi DSS Podskalka - Humenné sú deti a mládež s mentálnym postihnutím, prípadne viacnásobným postihnutím (primárne je mentálne postihnutie, pridružené telesné postihnutie,

Vodoliečba

poruchy správania resp. zmyslové postihnutie). Starostlivosť v Domove sociálnych služieb sa organizuje v skupinách s prihliadnutím na vek a schopnosti detí.

Dobrá spolupráca medzi obcou Ptičie, ktorú predstavuje pán starosta Marián Čorný a Domovom sociálnych služieb vrcholí každoročne v podujatí fašiangový ples klientov zariadení so-

ciálnych služieb, ktorý je realizovaný v estrádnej sále Obecného úradu v Ptičom. Je to veľkolepá akcia, na ktorej sa zúčastňuje spravidla 7 zariadení sociálnych služieb Prešovského samosprávneho kraja, pozvaní hostia a účinkujúci. Spolu je to v priemere každoročne okolo 150 účastníkov.

V rámci komplexnej starostlivosti a formácie týchto detí je im poskytovaná aj náboženská formácia. V DSS je zriadená aj kaplnka, v ktorej sa raz týždenne slúžia bohoslužby zo strany rímskokatolíckej i gréckokatolíckej Cirkvi. Každoročne niekoľko z týchto detí po náležitej príprave pristúpi k prvému sv. prijímaniu.³³¹ Zo strany rímskokatolíckej Cirkvi túto náboženskú formáciu je zverené farnosti Štatia sv. Jána Krstiteľa v Humennom - Pod Sokolejom.

331 Porov. <http://www.dsspodskalka.sk/page2,7htm>

IX. KULTÚRA A KULTÚRNE DEDIČSTVO

Pod pojmom kultúra rozumieme každú uvedomelú aktivitu, činnosť človeka, a v súvislosti s ňou to, čo je výsledkom tejto aktivity. Takto môžeme v priebehu stáročí sledovať charakteristické črty tejto aktivity ľudí v jednotlivých obdobiach života jednotlivca i celého spoločenstva. Aj v prípade ľudí žijúcich v obci Ptičie môžeme sledovať charakteristické znaky kultúrnej činnosti tak v minulosti ako aj v súčasnosti. Tak napr. málokomu je známe, že v análoch Viedenskej univerzity nachádzame medzi rokmi 1377-1530 okrem iných študentov aj mená 32 študentov tejto univerzity, ktorí pochádzajú z územia dnešného Východného Slovenska, a medzi nimi sa spomína aj študent z obce Ptičie.³³²

To, čo tvorí kultúrne diania v súčasnosti, je nám známe; vlastne súčasní ľudia sú protagonistami, tvorcami terajšej kultúry. Zámerom tejto publikácie nie je až tak prezentovať detailne súčasnú kultúru, ale skôr sledovať kultúrne dianie i ovocie tohto kultúrneho diania obyvateľov obce Ptičie v minulosti. Niektori si môže položiť otázku: Máme vôbec k dispozícii nejaké cenné kultúrne artefakty, ktorými by sa mohla obec Ptičie prezentovať a následne aj popýšiť?

Hneď na úvod treba povedať, že takéto cenné dôkazy z minulosti sú. Pokúsime sa aspoň v krátkosti prezentovať niektoré zaujímavé skutočnosti z oblasti kultúrneho života obyvateľov obce Ptičie.

1. KNIŽNÁ KULTÚRA OBCE PTIČIE

Až donedávna sa úroveň kultúrneho života hodnotila na základe literárnych diel, ktoré tá ktorá komunita vyprodukovala alebo vlastnila. Najcennejšie boli knižnice v ktorých sa ukryvalo duchovné bohatstvo spoločnosti. V dávnej minulosti kto vedel čítať a písať a kto vlastnil knihy, pokladal sa za učenca a vplyvného človeka.

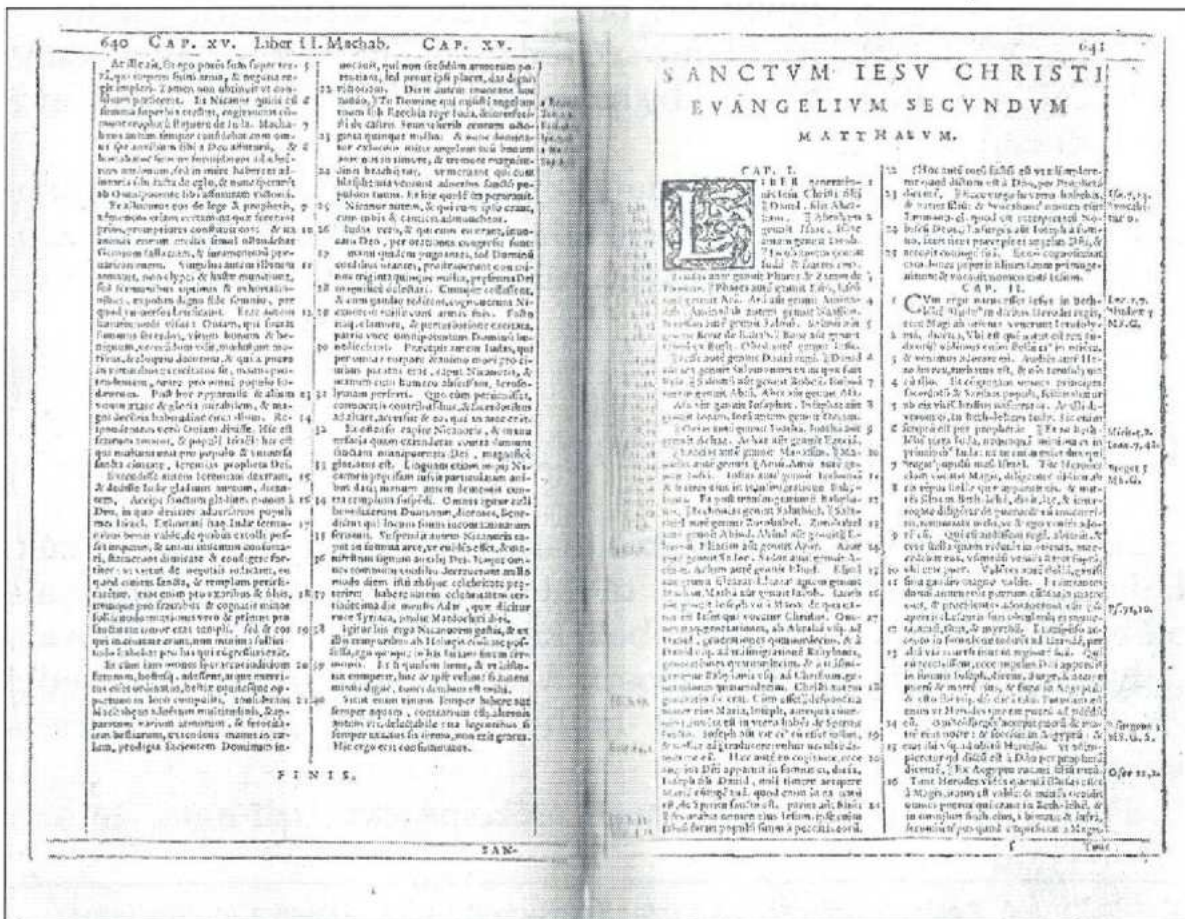
Pokiaľ ide o obec Ptičie, dnes môžeme byť hrdí nato, že sa v

332 SEDLÁK, Peter: *Kresťanstvo na území Košického arcibiskupstva (od počiatkov do roku 1804)*. VMV, Prešov 2004, s. 68-69.

obci zachovala cenná časť hodnotnej knižnice, ktorá sa nachádza v budove Rímskokatolíckeho farského úradu v obci Ptičie. Zo súpisu kníh historickej farskej knižnice z roku 1893 sa dozvedáme, že v tom roku táto knižnica obsahovala cca 200 cenných titulov kníh, z ktorých viaceré dnes už patria do kultúrneho dedičstva nielen Slovenska ale celej civilizovanej Európy. Je dokázateľné, že v tom čase knižnica vlastnila aspoň tri tlače zo 16. storočia.

1.1. BIBLIA Z ROKU 1590

Z cenných kníh historickej knižnice farského úradu v Ptičom je treba v prvom rade spomenúť knihu Písma Svätého. I keď v knihe chýbajú prvé a posledné strany, predsa na konci textu Nového zákona je uvedený rok a miesto, kde bola kniha vytlačena: *Ex Officina Plantiniana, apud Viduam. M.D.XC.* Ide o vydanie kníh

Biblia z r. 1590

Písma Svätého v latinčine, ktoré do tlače pripravila univerzita v Louvani, v Belgicku. Okrem úvodov a záverečného indexu samotný text celého Písma svätého je vytlačený na 799 stranách, veľmi drobných písmen. Veľkosť papiera je 17x11 cm.

Teda, kniha Svätého písma, ktorá sa nachádza v historickej knižnici farského archívu v Ptičom, je z roku 1590. Už len ten fakt, keď si uvedomíme, že vlastnime knihu starú viac ako 400 rokov, naplňa nás priam úžasom.

Dá sa predpokladať, že aj kniha kázní na sviatky Panny Márie a svätých patrí ku knihám, ktorých vek je úctihodný. Nedá sa určiť presný názov i rok, i miesto jej vytlačenia, no typ písma, forma tlače a kvalita papiera nás oprávňuje domnievať sa, že ide o knihu z konca 16. alebo prvej polovice 17. storočia.

Kniha kázní na sviatky Panny Márie, stará cca 400 rokov

1.2. KNIHY VYTLAČENÉ V 17. A 18. STOROČÍ

V historickej knižnici RKFÚ v obci Ptičie sa zachovali štyri knihy, ktorých vek sa dá zistiť z tiráže alebo z obsahu knihy. Takými sú nasledujúce knihy:

1. P. DIONYSIUS LUXEMBURGENSIS, OFMCap.: *Tractatus de vita et Tyrannide Antichristi*. /Moguntiae, 1683/, 17,5x10cm, 447 strán. Kniha je písaná v nemeckom jazyku

2. *Katholische Tag-Zeiten. Frühlins Theil*. /Zu finden in Wien Paul Fürsten Seel. Wittib und Erden Kunst und Buchhandlern unter dem rotten Igel. Anno 1688/, 22,5x16cm, 771 s., + 3 register.

3. *Katholische Tag-Zeiten. Winter Theil.* Zu finden in Wien Paul Fürsten Seel. Wittib und Erden Kunst und Buchhändlern unter dem rothen Igel. Anno 1690, 22,5x16cm, 684 s., + 3 register.

4. SENNYEI, Ladislaus, SJ: *Examen ordinandorum quadripartitum, pro prima Tonsura, et Minori-*

bus Ordinibus, Subdiaconatu, Diaconatu, et Presbyteratu. Typ. Joannis Schlebusch, Coloniae Agrippinae 1693, 12,5x7cm, 419 s.

Fr. Gabriel Dießmann Ordinis P.P. Capitulum Theol. & Canonice Ordinum.		Register der Capitula	
In hac Editione Tractatus de vita & Tyrannide Antichristi, Admodum Venerabilis in Christo Patris Dionysii Lavemburgensis, Ordinis Praedicatorum Minorum Capitulum Provinciale Rhenum Prædicatorem, quæ tum in sacris Scripturis, tum in sanctis Patribus, & aliis probatis Auctoritatibus de hoc Argumento speculim reperiuntur, magis diligentia collegit. Multa insuper addidit, futuræ curiæ Lectori admodum jucunda. Quædam cum in Orthodoxos fidei & bonis moribus adversariis commutat: sed potius & hoc scilicet vehementer commendat, impii periculum.		Capitel.	Blat.
Moguntia 12. Martii, A. 1693.		1. Von der Jahr die Welt in dem ersten werde	1
Quirinus Kuebel, Dilecti P.P. Officiarius & Magister Librorum Capit.		2. Von ersten Zeichen des anstehenden Antichristi	9
		3. Von zweyten Zeichen	17
Regi		4. Von dritten Zeichen	18
		5. Von Jahr der Geburt Antichristi	30
		6. Von den übrigen Zeichen bis zum Antichrist	46
		7. Von der Auflösung aller Tuffen	49
		8. Von der Empörung Antichristi	57
		9. Von Babelonia	63
		10. Von Stamme Antichristi	70
		11. Von der Geburt Beschreibung und Namen Antichristi	76
		12. Von der Missethat Antichristi	81
		13. Von der Jugend Antichristi	87
		14. Von der Reue Antichristi	97
		15. Von der Heiligung Antichristi	106
		16. Von Verlauffen Antichristi	111
		17. Von den Kriegen Antichristi	116
		18. Von Eroberung des gelobten Landes	127
		19. Von Erhaltung der Stadt Jerusalem	136
		20. Von der Monarchy und Reichthum Antichristi	142
		21. Von den letzten Antichristi	151
		22. Von der Aufregung der Erde und Kirchen	156
		23. Von der Anbetung und heiligen Geist Antichristi	169
		24. Von der Ehe Antichristi	177
		25. Von den Antichristlichen Ecken-Erfahrungen	184
		26. Von den Antichristlichen Nachrichten	191
		27. Von den Antichristlichen Glaubens-Gründen	198
		28. Von den hohen Stücken Antichristi	208
		29. Von Salomo	217
		30. Von der Antichristlichen Antichristi	221
		31. Von den ersten Wunderwerken Antichristi	234
		32. Von	241

Kniha z r. 1683

Vo fonde historickej knihžnice archívu RKFÚ v obci Ptičie sa nachádzajú viaceré cenné knižné publikácie z 18. storočia.

Ide o nasledujúce diela:

1. QUARTIER, Philibertus SJ: *M.T. Ciceronis ad familiares Epistolas...* /Venetiis, 1726/, 17x10cm, 890 s. + index.

2. TAPOLCSANI, Laurentius, SJ: *Theses Philosophicae...* Typ. Academicis per Fridericum Gall, Tyrnaviae 1727, 15,5x9cm, 241 s. + index.

3. TALOLCSANI, Laurentius, SJ: *Theses theologicae de Deo Uno et Trino.* Typ. Academicis per Fridericum Gall, Tyrnaviae 1727, 15,5x9cm, 383 s. + index.

4. BORZYKOWSKI, Franciscus, OFM: *Centiloquium seu Centum, et quindecim sermones de Sanctis.* Typ. Jacobi Mátyaszkievicz, Cracoviae 1732, 31,5x21,5cm, 336 s. + index.

Cennou knihou historickej knižnice RKFÚ v Ptičom je dielo poľského františkánskeho kňaza Františka Borzykowskeho, ktoré obsahuje 115 kázni k sviatkom svätých. Kniha vyšla v roku 1733 v Krakove.

5. *Introductio in Historiam universalem. Pars sexta.* Typ. Wolffgangi Schwendimann. Viennae Austriae 1732, 15,5x9,5cm, 167 s.

Tlačou viedenskej univerzity v roku 1732 vyšla kniha, ktorú vydali jezuiti vo Viedni. Jedná sa o Úvod do všeobecných dejín. Používala sa ako učebnica dejín na školách v rakúskych provinciách v prvej polovici 18. storočia.

6. LASELVE, Zacharia: *Annus apostolicus, continens conciones omnibus et singulis totius anni diebus Festivis praedicabiles.* t.II. Typ. Balleoniana, Venetiis, MDC-CXXXIII (1733), 22,5x17,5cm, 590 s. + index.

Túto knihu, ktorá bola vydaná v Benátkach r. 1733, a bola vo vlastníctve biskupa Juraja Ignáca Hudlera, tento biskup venoval spoločenstvu košického kňaz-ského seminára Kisdianum v roku 1740, ako je to zaznačené jeho vlastným písmom na prvej stránke tejto knihy. Neskôr sa dostala do súkromného vlastníctva ptičianskeho farára Štefana Strunczera.

7. NAVAR, Tiburtius: *Manuductio ad praxim executionis literarum sacrae poenitentiae.* Typ. Academicis per Leopold Berger, Tyrnaviae M.DCC. XXXVII (1737), 16x10cm, 228 s. + index.

8. STEIDEL, Joanne de Deo, OFMConv.: *Enchiridium ad usum sacerdotum qui a sacris Confessionibus funt.* Typ. Monauniana, Tridenti MDCCCL (1750), 17,5x10,5cm, 229 s.

9. CALMET, Augustinus, OSB: *Dissertationes ac disquisitiones excerptae ex commentario literali. Tomus III.,* Typis Academicis Societatis Jesu, Tyrnaviae M.DCC.LI (1751), 18x10cm, 268 s.

10. *Breviarium Romanum, Pars Aestiva.* Typ. Balleoniana, Venetiis, MDCCCLIII (1753), 18x10cm, 604 s. + appendix.

CENTILOQUIUM

S E V

Centum, & quindecim Sermones de Sanctis,

AUCTORE.

F. P. FRANCISCO BORZYKOWSKI.

Ordinis Fratrum Minorum, Regularis Observantiae
LECTORE bis IVBILATO, & PRÆDICATIONE GENERALI,
Almae Provinciae Poloniae Minoris, & Magno Ducatus Lithvaniae,
EX MINISTRO, & EX CVSTODE,
olim Provinciarum Poloniae Majoris, atque Russiae,
VISITATORE GENERALI DELEGATO,

&

Capitulum Provincialium

P R A E S I D E.

Sanctorum encomijs, Fidei Catholicae veritatibus, morum doctrinis,

Sanctorum Patrum Sententijs, Sacri Textus Interpretum literalibus, & moralibus

Expositionibus,

I L L V S T R A T I.

Ad maiorem DEI gloriam, Virginis Deiparae, ideoque sine originali labe conceptae, Honorem, Sanctorum Cultum, Salutem animarum, Concensionemque Verbi DEI utilitatem, praevis Superiorum facultate, atque approbatione, luci publicae

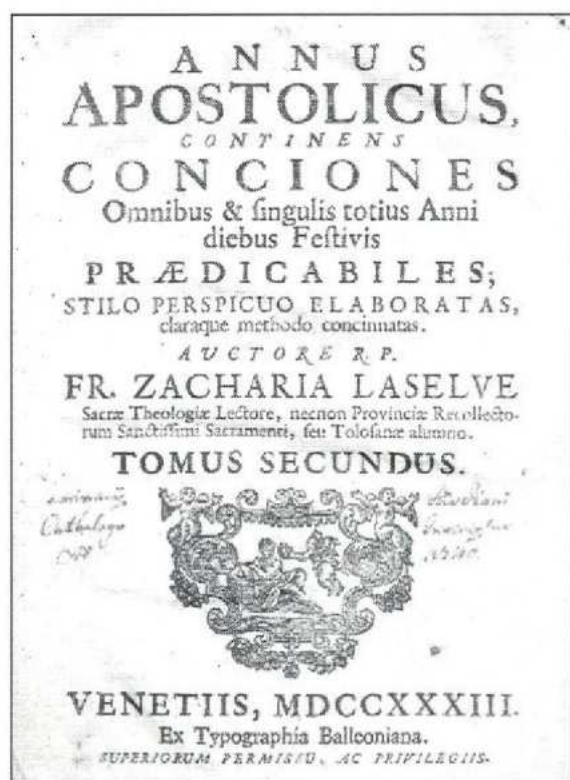
R E V E L A T I.

Annò ab ortu Sancti Sanctorum 1732.

C R A C O V I A E.
Typis Jacobi Mirowskiewicz, S. R. M. Celsissimi Illustissimi & Reverendissimi Domini Episcopi Cracoviensis, Ducis Sacerdotis, Typographi.

E V U L G A T I.

Kniha vytlačená v Krakowe, r. 1732

Kniha vydaná v Benátkach, r. 1733

11. *Breviarium Romanum... Pars Autumnalis.* Ex Ducali Campidonensi typographeo per Aloysium Galler, AD MDC-CLXXII (1772), 17,5x10,5cm, 566 s. + appendix.

12. *Breviarium Romanum... Pars Hiemalis.* Ex Ducali Campidonensi typographeo per Aloysium Galler, AD MDC-CLXXII (1772), 17,5x10,5cm, 608 s. + appendix.

13. *Rudimenta historica, sive brevis facilisque methodus juventuem Orthodoxam notitia historica imbuende, pro gymnasiis Societatis Jesu.* Typis Academicis Societatis Jesu, Tyrnaviae MDCCLV (1755), 15,5x9cm, 128 s.

14. *Summa S. Thomae hodiernis academiarum moribus accommodata, sive Cursus Theologiae. Pars I., Tomus I.* Impensis Ioannis Iacobi Stahel, Wirceburgi, MDCCLVIII (1758), 16,5x10cm, 591 s. + index.

15. *Summa S. Thomae hodiernis academiarum moribus accommodata, sive Cursus Theologiae. Pars I., Tomus II.* Impensis Ioannis Iacobi Stahel, Wirceburgi, MDCCLVIII (1758), 16,5x10cm, 503 s. + index.

16. S. AUGUSTINUS AURELIUS: *Opuscula. Pars I., Vol. II.*, Apud Emeric. Felic. Bader, Ratisbonae et Viennae, MDCCLXII (1762), 16,5x9,5cm, 316 s.

17. *Clarissimorum virorum dissertationes Physicae.* Typ. Colleg. Academ. Soc. Jesu, Tyrnaviae MDCCLXIII (1763), 17x10cm, 311 s.

18. D'ABREU', Sebastianus, SJ: *Institutio Parochi seu speculum parochorum.* Typ. Scholae Episcopalis, Agriae M.DCC.LXVIII (1768), 22x16,5cm, 1006 s.

19. *Sermones funebres mortalibus pro assequenda cum Divino auxilio feliciore morte...* Typis Franc. Ignatii Ambro, Vacii 1772,

16,5x10cm, 498 s., + index.

20. P. EDMUND...SJ: *Institutio Theologiae de Legibus...* Typ. Collegii Academici Societatis Jesu, Tyrnaviae M.DCC:LXXII (1772), 20,5x15cm, 400 s.

21. P. SIMONIS a Virgine, OCarm.: *Sermones sacri in dominicas et festa totius anni. Pars I.* Augustae Vindelicorum. Sumptibus Fratrum VEITH Bibliopolarum, Anno MDCCLXXIV (1774), 19,5x12cm, 521 s. + index.

22. P. SIMONIS a Virgine, OCarm.: *Sermones sacri in dominicas et festa totius anni. Pars II.* Augustae Vindelicorum. Sumptibus Fratrum VEITH Bibliopolarum, Anno MDCCLXXIV (1774), 19,5x12cm, 461 s. + index.

23. P. SIMONIS a Virgine, OCarm.: *Sermones sacri in dominicas et festa totius anni. Pars III.* Augustae Vindelicorum. Sumptibus Fratrum VEITH Bibliopolarum, Anno MDCCLXXIV (1774), 19,5x12cm, 464 s. + index.

24. P. SIMONIS a Virgine, OCarm.: *Sermones sacri in dominicas et festa totius anni. Pars IV.* Augustae Vindelicorum. Sumptibus Fratrum VEITH Bibliopolarum, Anno MDCCLXXIV (1774), 19,5x12cm, 482 s. + index.

25. HANAP, Nicolaus, OP: *Exempla biblica in materias morales distributa.* Typis Scholae Episcopalis, Agriae M.DCC.LXXVI (1776), 17x10,5cm, 503 s. + index.

26. HANAP, Nicolaus, OP: *Exempla biblica in materias morales distributa.* Typis Scholae Episcopalis, Agriae M.DCC.LXXVI (1776), 17x10,5cm, 503 s. + index. (duplex).

27. *Mathesis Wolfiana in usum juventutis scholasticae per terras haereditarias Austriacae Domus a Suprema Studiorum Commissione praescripta...* Typ. Joann. Thomae nob. de Trattner, Vindobonae /MDCCLXXVI (1776)/, 18x10cm, 497 s. + appendix.

28. ANTOINE, P.G.- DE CARBONEANO, Ph.-STAIDEL, B. OMFConv.: *Compendium theologiae moralis universae, t. I.* Typ. Balleoniana, Venetiis MDCCLXXVI (1776), 19,5x11,5cm, 575 s.

29. ANTOINE, P.G.- DE CARBONEANO, Ph.-STAIDEL, B. OMFConv.: *Compendium theologiae moralis universae, t. II.* Typ. Balleoniana, Venetiis MDCCLXXVI (1776), 19,5x11,5cm, 596 s.

30. ANTOINE, P.G.- DE CARBONEANO, Ph.-STAIDEL, B. OMFConv.: *Theologia moralis universa. T. II., pars I.* Typ. Scholae

Episcopalis, Agriae M.DCC.LXXX (1780), 22x16,5cm, 388 s.

31. ANTOINE, P.G.- DE CARBONEANO, Ph.-STAIDEL, B. OMFConv.: *Theologia moralis universa. T. II., pars II.* Typ. Scholae Episcopalis, Agriae M.DCC.LXXX (1780), 22x16,5cm, 353 s.

32. *Flores Bibliorum sive loci communes omnium fere materialiarum, ex Veteri et Novo Testamento excerpti, atque ordine alphabetico digesti, nunque demum catigati.* Typis Scholae episcopalis, Agriae M.DCC. LXXVII (1777), 17x10,5cm, 693 s. + index.

33. *Faciliora Physicae elementa in usum gymnasiorum per Regnum Hungariae et Provincias eidem adnexas.* Typis Regiae Universitatis, Budae MDCCCL XXVIII (1778), 17,5x10cm, 92 s.

34. *Elementa geometriae practicae in usum gymnasiorum per Regnum Hungariae, et Provincias eidem adnexas.* Typ. Regiae Universitatis, Budae M.D.CC.LXXVIII (1778), 19,5x12cm, 76 s.

Kniha pod názvom Základy praktickej geometrie, ktorá vyšla tlačou Kráľovskej univerzity v Budíne v roku 1778, sa používala ako učebnica v Uhorsku po nedávno zavedenej školskej reforme.

35. MITTERPACHER, Ludovicus: *Elementa rei rusticae. Pars prima.* Typis Regiae Universitatis, Budae M.DCC. LXXVII (1777), 19x11cm, 615 s.

36. MITTERPACHER, Ludovicus: *Elementa rei rusticae. Pars secunda.* Typis Regiae Universitatis, Budae M.DCC. LXXIX (1779), 19,5x12cm, 512 s.

37. MITTERPACHER, Ludovicus: *Elementa rei rusticae. Pars tertia.* Typis Regiae Universitatis, Budae M.DCC. XCIV (1794), 19,5x12cm, 520 s.

38. FRIVALDSZKY, Joannes: *Supellex concionatoria in festa Deiparae Virginis et Angelorum. Pars I.* Typis Michaelis Podhoránszky, Leutschoviae 1781, 22x18cm, 214 s.

39. FRIVALDSZKY, Joannes: *Supellectilis concionatoriae in Festa Deiparae V. Additis duabus dissertationibus. Pars II.,* Typis Joannis Michaelis Landerer, Cassoviae 178., 22x18cm, 40 s. + appendix.

40. HORVÁTH, Michael: *Chrestomathia pastoralis. Pars prior.* Sumptibus Weingand et Köph Bibliopol. Pestini, Typis Catharinae Landerer, vid., Budae, 1782, 19x11cm, 216 s.

41. HORVÁTH, Michael: *Chrestomathia pastoralis. Pars altera, sectio prima.* Sumptibus Weingand et Köph Bibliopol Pestini, Typis Catharinae Landerer, vid., Budae, 1782, 19x11cm,

277 s.

42. HORVÁTH, Michael: *Chrestomathia pastoralis. Pars secunda, secto secunda.* Sumptibus Weingand et Köph Bibliopol. Pestini, Typis Catharinae Landerer, vid., Budae, 1783, 19x11cm, 200 s.

43. SCHRÖCHS, Johann Mathias: *Allgemeine Weltgeschichte für Kinder, t. III.*, Typ. Bei Johann Ferdinand Eblen von Schönfeld, Prag 1783, 17,5x10,5cm, 484 s.

44. HABERKORN, Ioseph: *Sermones sacri de misteriis patientis Salvatoris.* Augustae Vindelicorum. Sumptibus Nicolai Doll, Bibliopolae 1784, 16,5x9,5cm, 507 s.

45. HABERKORN, Ioseph: *Sermones sacri in dominicas totius anni. Pars posterior,* Augustae Vindelicorum. Sumptibus Nicolai Doll, Bibliopolae 1784, 16,5x9,5cm, 456 s.

46. HABERKORN, Ioseph: *Sermones sacri in festa totius anni.* Typ. apud Aloysium Doll, Posonii 1785, 16,5x9,5cm, 416 s.

47. THOMAE A KEMPIS, OSA: *De imitatione Christi.* Typis Scholae Episcopalis, Agriae M.DCC.LXXXIV (1784), 13,5x7,5cm, 445 s.

48. *Krátká kázání pro Mssi swaté.* Typ. Jan Michal Samm, Praha 1784, 19,5x11,5cm, 430 s.

49. FRANZ HERZOG VON TISSLAMES: *Unterweisungen auf Sonn und Feiertage des ganzen Jahrs.* Typ. Johan David... Wien 1789, 18x10cm, 400 s. + Inhalt.

50. *Az újj és á levél író.* Kassan 1789, 19x11cm, 208 s.

51. SCHUPIK, Johann Nepomuk: *Sammtliche Kanzelreden. t. IV.*, Typ. Nicolaus Doll, Augsburg 1789, 16,5x9,5cm, 505 s.

52. STORCHENAU, Sigismundus: *Institutiones metaphysicae.*

ELEMENTA
GEOMETRIÆ
PRACTICÆ

IN
USUM GYMNASIORUM,
ET
SCHOLARUM GRAMMATICARUM
PER
REGNUM HUNGARIÆ,
ET
PROVINCIAS
EIDEM ADNEXAS.

B U D Æ,

TYPIS REGIÆ UNIVERSITATIS
ANNO M. D. CC. LXXVIII.
Prostant Buda, & Tyrnavia, 112 kt.

Učebnica geometrie z r. 1778

Liber III., Apud Franciscum Pitteri, Venetiis MDCCLXXXIX (1789), 16,5x9cm, 441 s.

53. STORCHENAU, Sigismundus: *Institutiones metaphysicae. Liber IV.*, Apud Franciscum Pitteri, Venetiis MDCCLXXXIX (1789), 16,5x9cm, 188 s.

54. HOLLAND, Johann Georg: *Kurze Predigten auf alle Feste des Jahres... T. I.*, Typ. Verlag dei Tobias Göbhard, Universitäts Buchhändler., Bamberg und Wirzburg 1790, 17,5x9,5cm, 399 s.

55. *Az olvasás gyakorlására rendeltetett könyvnek második része...* Typ. Nyomt. Királyi Universitas Betűivel, Budán 1792, 17,5x10,5cm, 263 s.

56. SZUHÁNYI, Franciscus Xav.: *Origo et progressus ruinae regnorum.* Typ. Joannis Michaelis Landerer, Cassoviae 1792, 17,5x10,5 cm, 243 s. + index.

57. POMEY, Franciscus, SJ: *Syntaxis ...nata.* Typis Regiae Universitatis, Budae 1792, 17x10,5cm., 621 s. + index.

58. HORVÁTH, Joannes Bapt.: *Elementa Physicae.* Typ. Regiae Universitatis, Budae 1793, 20x11,5cm, 615 p.

59. *Theatralische Sammlung.* Beim Joh. Jos. Jahn, Wien 1793, 17,5x10cm, 243 s.

60. SPITTLER, Hofrath: *Entwurf der Geschichte der Europäischen Staaten. T. I.*, Typ. August Wilius, Berlin 1793, 21,5x13cm, 414 s.

61. SPITTLER, Hofrath: *Entwurf der Geschichte der Europäischen Staaten. T. II.*, Typ. August Wilius, Berlin 1794, 21,5x13cm, 554 s.

62. *Die Missionsgeschichte...t.I.*, Typ. Nicolaus Doll, Augsburg 1794, 19x12cm, 350 s.

63. WANSIDEL, Anton: *Geistliche Reden für das Landvolk auf alle Sonn-und Festttage des Jahres. Band I.* Bei Nicolaus Doll, Augsburg 1796, 19x11cm, 458 s.

64. FÄNDLI, Juraj: *Príhodné a swátečné kázňe. Druhí zwazek.* Typ. Václav Jelínek, Trnava 1796, 17,5x10cm, 628 s. + index.

65. BOSSUET, Jacobus Benignus: *Historia doctrinae Protestantium...* Typis Episcopalibus, Agriae M.DCC.XCVII (1797), 20,5x12cm, 571 s. + index.

66. *Gelegenheitsreden fürs Landvult I. Sammlung.* Typ. Fr. Xav. Duile, Salzburg 1797, 18,5x11,5cm, 190 s.

67. ORTMANN, Augustin Ferdinand: *Predigten über alle Sonn-*

und Festtäglichen Evangelien des ganzen Jahres... Band II. Beim Christoph Peter Reim, Wien 1797, 17,5x10,5cm, 642 s. + Inhalt.

68. KUBINYI, Alexander: *Enchiridion lexici juris incliti Regni Hungariae*. Typis Simonis Petri Weber, Posonii 1798, 18,5x11cm, 824 s.

69. BOLLA, Martinus, SchP.: *Primae lineae Historiae universalis, t. II.*, Typis et Sumptibus Martini Hochmeister, C.R., priv. Typogr., Claludiopoli 1799, 18,5x11,5cm, 312 s.

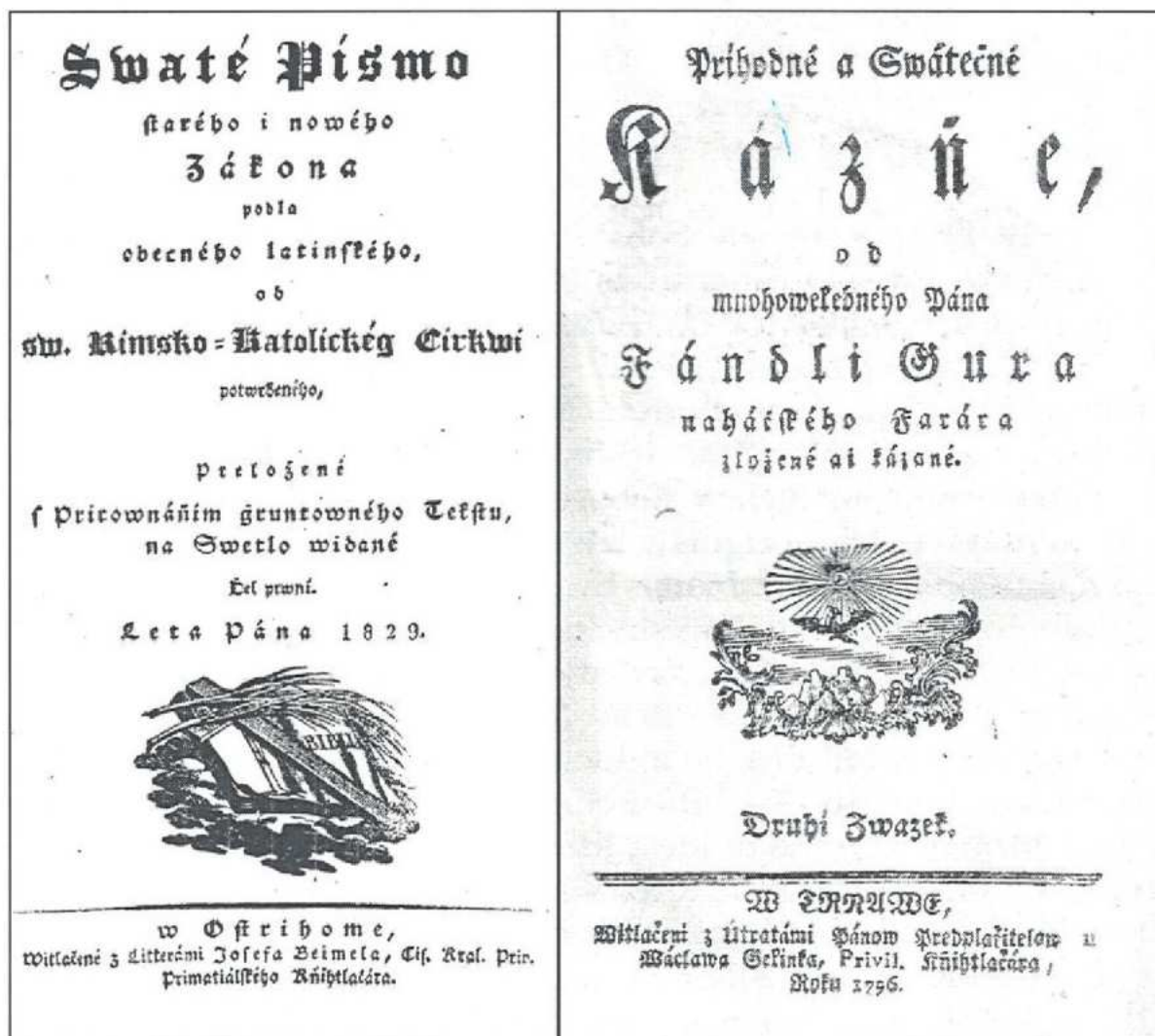
70. BOLLA, Martinus, SchP.: *Primae lineae Historiae universalis, t. III.*, Typis et Sumptibus Martini Hochmeister, C.R., priv. Typogr., Claludiopoli 1799, 18,5x11,5cm, 339 s.

Veľmi cenné sú tlače v dobovej slovenčine, v bernolákovčine. Ide predovšetkým o originály kázni Juraja Fándlyho z roku 1796, no najmä prvé vydanie Písma Svätého, ktoré do tlače pripravil a vydal v roku 1829 ostrihomský kanonik Juraj Palkovič.

Už len tieto literárne skvosty sú jasným dôkazom o úrovni kultúrneho života v obci Ptičie. Je síce pravdou, že prvoradými protagonistami kultúrneho a duchovného diania v obci boli kňazi a učitelia, ktorí tu pôsobili medzi ľuďom, ktorí obyvateľov obce Ptičie formovali v duchu idey, ktoré tieto knihy obsahovali. Sú to idey kresťanskej filozofie a teológie; myšlienky sv. Augustína, sv. Tomáša Akvinského, Tomáša Kempenského, a i.

Pokiaľ ide o slovenské národné uvedomenie na prelome 18. a 19. storočia, aj tu treba pripomenúť, že obyvatelia obce Ptičie a celej farnosti, boli prostredníctvom svojich kňazov vtiahnutí do tohto procesu. Je historickou skutočnosťou, že napr. humenský kňazi, ako bol farár a dekan Ján Mayer, ako aj jeho kapláni, boli aktívnymi členmi Stánku Slovenského učeného tovarišstva, a aktívne sa zapájali do tohto diania na poli národného uvedomovania. Ale aj iní kňazi, ktorí už ako duchovní otcovia vznikajúcej farnosti, vo svojich knižniciach mali knihy, ktoré boli písané v bernolákovčine. Je to znakom, že Ptičie nebolo mimo diania národného uvedomovania Slovákov na prelome 18. a 19. storočia.

Vyššie uvedené ukážky zahrňujú obdobie 17. a 18. storočia. Ide teda o tie najcennejšie tituly kníh z historickej knižnice RKFÚ v Ptičom. Sú dôkazom cenného kultúrneho dedičstva i bohatstva, ktoré sa nachádza na území obce Ptičie, a obyvatelia tejto obce môžu byť právom hrdí na toto cenné dedičstvo. Veď nie každá obec či mesto sa môže pochváliť vlastníctvom cenných tlačí sve-

Sváté písmo v slovenčine z r. 1829 a kniha kázání Juraja Fándlyho z r. 1796

toznámych knihtlačiarni, akými sú napr. typografie v Benátkach, Kolíne nad Rýnom, Augsburgu, Louvane, Viedne, Prahe, Krakove, Salzburgu, Budíne, a i. Ako je zrejmé z ukážok vyššie uvedených, obsahom kultúrneho, knižného bohatstva historickej knižnice v Ptičom sú diela antických autorov akým bol napr. Marcus Tullius Cicero, kresťanských filozofov a teológov akými sú napr. sv. Augustín či sv. Tomáš Akvinský, a mnohí iní. Uvedomenie si týchto skutočností je základom k upevneniu zdravého sebavedomia občanov obce Ptičie. Je to aj vedomie, že môžeme sa prezentovať duchovným a kultúrnym dedičstvom, ktoré je staršie než tie najväčšie americké či kanadské veľkomestá.

Najväčšiu časť knižnice tvoria rozličné diela z 19. storočia. Je to okolo 100 rozličných titulov z oblasti filozofie, teológie, práva,

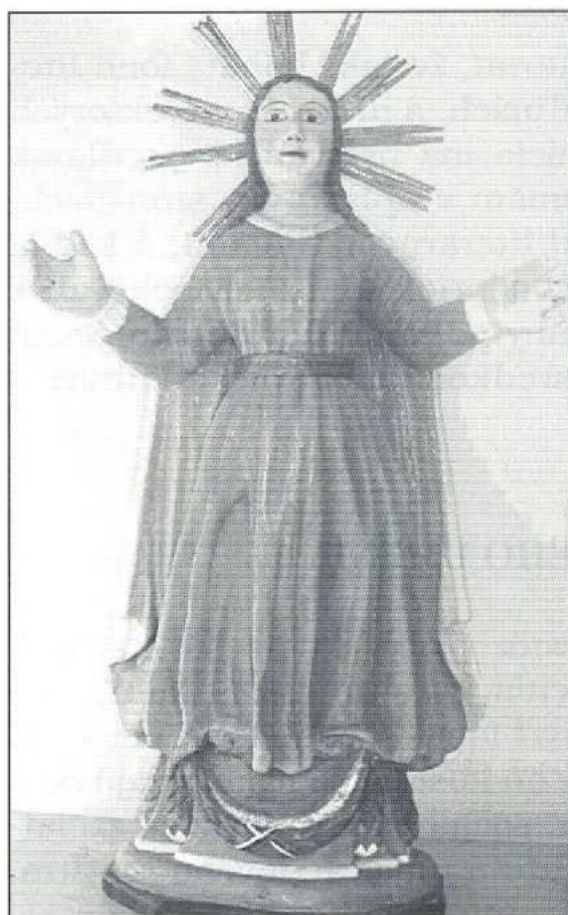
pedagogiky, linguistiky, a iné.

Vo všeobecnosti môžeme konštatovať, že taký bohatý fond literatúry 16.-20. storočia v našich dedinách, a niekde i v niektorých mestách, je ojedinelý. Táto generácia má byť vďačná predkom, ktorí i napriek rozličným kataklizmám v uplynulých storočiach, prejavili akúsi posvätnú bázeň pred literárnymi dielami. A keď aj mnohé z kníh nedokázali prečítať, napriek tomu ich uchovali v úcte, uložili na bezpečné miesto, aby po mnohých desaťročiach, ba stáročiach, tieto knihy sa stali svedkom duchovnej a kultúrnej úrovne ľudí, ktorí žili v tejto obci.

2. CENNÉ PAMIATKY SAKRÁLNEHO UMENIA

Ďalšou oblasťou kultúrneho života v obci Ptičie sú kultúrne artefakty z oblasti sakrálneho umenia. Z tohto druhu kultúry sa dodnes zachovali cenné diela. Pokiaľ ide o sochárske diela v depozitoch Rímskokatolíckeho farského kostola sa nachádzajú cenné drevené sochy. Z nich je to napr. socha Panny Márie zo začiatku 19. storočia, polychromovaná. Ide o prácu ľudového majstra, ktorá nevynika tak umeleckou hodnotou ako skôr historickou.

Dňa 14. augusta 1967 dostal MNV v Ptičom rozhodnutie o zápise nehnuteľných pamiatok do Štátneho zoznamu od Krajského strediska štátnej pamiatkovej starostlivosti v Prešove. Toto rozhodnutie bolo vydané v Prešove dňa 9. augusta 1967 pod číslom KPS-1705/1967 podľa zákona SNR č.7/1958 Zb. SNR o kultúrnych pamiatkách. Pamiatky boli schválené Okresnou školskou a kultúrnou komisiou v Humennom pre zápis do Štátneho zoznamu dňa 18. mája 1967 pod číslom uznesenia 95/1967. Rozhodnutie o zápise bolo odoslané Slovenskému ústavu pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody v Bratislave, Okresnej školskej a kultúrnej komisii v Humennom, MNV v Ptičom ako aj vlastníkovi pamiatky. Vlastníkom pamiatok je Rímskokatolícky farský úrad v Ptičom. Hmotné pamiatky sa nachádzajú v rímskokatolíckom kostole Mena Panny Márie v Ptičom. Je to podľa pripojeného zoznamu k uzneseniu plastika sv. Márie Magdalény, barok z druhej polovice 18. storočia, polychrom, drevorezba (cca 140 cm). Toho času na farskom úrade. Plastika - Madona, ľudová práca zo začiatku 19. storočia, polychrom, drevorezba (105 cm).

Socha Panny Márie, zač. 19. stor.

Toho času na farskom úrade. Rozhodnutie školskej a kultúrnej komisie ONV o zápise uvedených pamiatok do štátneho zoznamu má plastnosť rozhodnutia podľa § 2 odst. 3 zákona č. 22/1958 Zb. v zmysle § 21 odst. 6 vl. nar. č. 71/1960 Zb., tj., rozhodnutia o tom, že na uvedené kultúrne pamiatky sa vzťahuje ustanovenie zákona o kultúrnych pamiatkach.³³³

Cenná a umelecky hodnotná je plastika sv. Márie Magdalény a tiež Madony s dieťaťom. Súčasťou interiéru farského kostola je aj drevena plastika, polychromovaná, sv. Alžbety Uhorskej a sv. Antona Puđuánskeho. K týmto patria aj patrocinium, ktorým je Panna Mária s dieťaťom Ježišom. Súčasťou

tohto kultúrneho dedičstva farnosti sú aj dvaja anjeli adorátori pred Bohostánkom. Pokiaľ ide o výtvarné umenie v kostole sa nachádza obraz Madony z dieťaťom. Ide o kópiu obrazu renesančného majstra. Samotný obraz nemá historickú cenu, keďže sa nejedná o originálne dielo, ale iba o napodobeninu. K výtvarným prejavom kultúrneho života v obci patrí aj séria obrazov, ktoré zostali v starej časti kostola na priečelí betónového zábradlia chóru farského kostola. Jedná sa predovšetkým o obraz Narodenia Pana Ježiša a obraz Krista v Getsemanskej záhrade. Na strope starej časti kostola bol do roku 2006 obraz zmŕtvýchvstalého Krista. Vo svätyni starého kostola pred rekonštrukciou bol obraz Poslednej večere, a na klenbe v hlavnej lodi kostola výjav ukrižovania Krista. Tieto obrazy boli odstránené pri rekonštrukcii starého kostola. Ich autorom bol maliar Štefan Baník z Ladičkoviec. Namaľoval ich v 60. tých rokoch 20. storočia, a dnes ich môžeme vidieť vo farebnej prílohe tejto publikácie.

333 KOP, s. 286-287.

Sochy P. Márie, sv. Márie Magdalény, sv. Alžbety, sv. Antona, 18. - 19. storočie

Súčastou rekonštrukcie farského kostola v Ptičom v roku 2006-2007 bolo aj inštalovanie nových vitrážnych okien, ktoré realizovala firma PROMONT Humenné pod vedením vedúceho firmy Martina Cáríka. Jedná sa o jedenásť farebných okien. V starej časti kostola sú to postavy sv. Jozefa robotníka a sv. Jána Krstiteľa. V novej časti kostola po pravej strane sú to postavy slovenských svätých, a to: sv. Cyrila a Metoda, sv. Gorazda a sv. Bystríka. Po ľavej strane sú to postavy štyroch evanjelistov sv. Matúša, sv. Marka, sv. Lukáša a sv. Jána. Vo svätyni nad obrazom Božieho milosrdenstva a bohostánkom je farebné, vitražne okno na ktorom je holubica ako symbol Ducha Svätého.

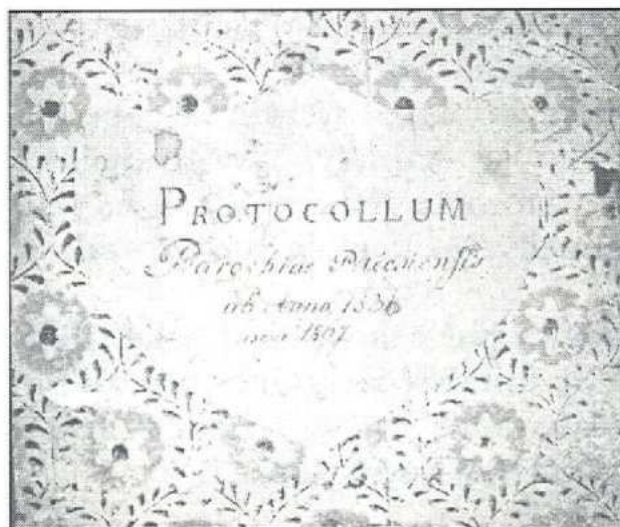
K cenným kultúrnych predmetom z oblasti sakrálneho umenia patria aj liturgické predmety, ako sú kalichy, monštrancia a cibórium, ktoré pochádzajú z 19. storočia. Pokiaľ ide o kalich, jeho genéza sa viaže k postaveniu prvého kostola v obci, teda k polovici 18. storočia.

Zásluhou farára Michala Rovňáka bol v kostole v roku 1938 inštalovaný organ značky Rieger. Je funkčný až podnes a môžeme ho zaradiť medzi kultúrne dedičstvo otce Ptičie. Organ si žiada generálnu opravu. To sa plánuje v blízkej budúcnosti.

Ukážka kovových krížov na cintoríne

Súčasťou kultúrneho dedičstva obce sú aj kríže, ktoré sa nachádzajú v depozitári archívu farského úradu Ptičie, a tiež kríže pri vstupe do obce, či na iných miestach v chotároch obce, ako aj niektoré cenné historické kríže, ktoré sa zachovali na cintoríne.

Protokolárna kniha z r. 1836

Zvláštny druh kultúrneho dedičstva obce tvorí aj jej archívny dokumentačný materiál, ktorý je dnes uložený vo fondoch Archívu Rímskokatolíckeho farského úradu Ptičie. Medzi najcennejšie patria: Dokument o kano- nickej vizitácii prvého ko- šického biskupa Andreja Szabóa z roku 1818, a tiež protokolárne spisy, knihy od roku 1802. Zachovali sa aj

účtovné knihy hospodárenia vo farnosti Ptičie od jej počiatkov až po súčasnosť. Rovnako bohatá je aj časť, v ktorej sa nachádzajú dokumenty a korešpondencia počnúc 30.ými rokmi 19. storočia až po súčasnosť.

Už týchto niekoľko príkladov hovorí o bohatom kultúrnom dedičstve obce Ptičie.

3. DIVADELNÉ PREDSTAVENIA

V historickom fonde archívu RKFÚ v obci Ptičie sa napr. zachovali niektoré publikácie, ktorých obsahom je práve dramatické umenie. Z tých najcennejších literárnych prác, ktorými sa inšpirovali protagonisti divadla, sa zachovala práca v nemčine pod názvom: *Theatralische Sammlung. Beim Joh. Jos. Jahn*, Wien 1793, 17,5x10cm, 243 strán.

Divadelné predstavenia boli vždy neodmysliteľnou súčasťou klasického vzdelávania v školách. Vychovávateľia tým, že nacvičovali so žiakmi divadelné predstavenia, sledovali viacero pozitívnych cieľov. Nielenže sa tým cibřila pamäť žiakov, ale učili sa takto vystúpiť pred verejnosťou, získavali zdravé sebavedomie, rozširoval sa ich duchovný obzor, účinnejšie si osvojovali idey, ktoré boli zdôraznené v tej ktorej divadelnej hre. No v nemalej miere boli veľmi vhodným vyplnením voľného času žiakov a študentov, takže sa aj takýmto spôsobom zamedzilo páchaniu zla, príležitosti k hriechu, a pod.

Do roku 1945, kedy škola bola v réžii Cirkvi, obsahom týchto divadelných hier boli témy náboženské, no veľa dramatických diel bolo aj z oblasti slovenských národných dejín, klasické diela slovenskej literatúry, v ktorých sa

Divadlo za vdp. Michala Rovňáka

zdôrazňovali pozitívne vlastnosti hlavných hrdinov.

Tieto hry prevažne nacvičovali učitelia. Bolo to súčasťou ich pracovnej náplne. Zaiste témy týchto hier boli v konzultácii s farárom, ktorý v konečnom dôsledku bol zodpovedný za celý formálny proces a náboženskú, katolícku výchovu.

Po roku 1945, kedy boli školy poštátnené, kňaz už nemal taký vplyv na celkovú formáciu žiakov. Oveľa horšia situácia nastala po roku 1948, kedy moc v štáte prevzali komunisti, a tak i výchovný proces sa prevádzal v komunistickom duchu, v duchu oficiálnej ideológie. Boli však prípady, že kresťansky zmýšľajúci učitelia sa snažili vyberať také témy pri nacvičovaní divadelných hier - ak sa takéto realizovali - ktoré prezentovali všeludské, pozitívne hodnoty ako dobro, pravá láska, obetavosť, a pod. Aj po roku 1945, kedy bola cirkevná škola poštátnená, boli učitelia, ktorí sa usilovali v rámci svojej činnosti, a niekedy i na úkor svojho voľného času, rozvíjať kultúrne aktivity nielen medzi žiakmi, ale aj medzi dospelými obyvateľmi obce. Tak napr. učiteľ Andrej Štúň počas svojho jednoročného pôsobenia na škole v Ptičom nacvičil a previedol so žiakmi školy v rámci činnosti Divadelného krúžku divadelné predstavenie hry Karla Želenského pod názvom *Kocúr v čižmách*. Jeho nástupca učiteľ a riaditeľ školy Andrej Gergel po svojom príchode do Ptičieho v roku 1953 založil súbor *Ptičan*, do ktorého sa prihlásilo 56 dospelých občanov. Pod jeho vedením nacvičili priebeh dedinskej svadby. Vystúpenie malo názov *Svadba z Ptičieho*. Predviedli ho v kine Partizán v Humennom dňa 25. novembra 1953 na súťaži okresného kola LUT, na ktorom

Z vystúpenia speváckej skupiny súboru Ptičan

zvíťazili. Program bol pestrý a pútavý. Jeho protagonisti predstavili priebeh svadby ako sa ona konala podľa miestnych zvykov. V Humennom predviedli svoj program celkovo tri razy, a okrem toho vystúpili aj v Michalovciach. Pri vystúpení zvlášť zaujali

najstarší členovia speváckej skupiny, a to Jozef Pristáš (63 ročný), Ján Majerník (75 ročný) a Ján Suchár (67 ročný).³³⁴

Vzpruhou k nacvičovaniu divadelných hier bolo obdobie tzv. Pražskej jari v roku 1968, kedy došlo k uvoľneniu napätia v spoločnosti. Mnohí sa odvážili k smelším krokom aj na poli výchovy. Mládež v Ptičom nacvičila v roku 1968 divadelnú hru *Hora volá*. Režisérom hry bol Jozef Dzemjan a odborným poradcom riaditeľka školy Helena Džubáková. Nácviik hry trval veľmi dlho, pretože medzi hercami a režisérom dochádzalo k

Speváci súboru Ptičan

častým nedorozumeniam. Oveľa neskôr začali miestni učitelia nacvičovať so školskými deťmi divadelnú hru *Perníkový domček*. Túto divadelnú hru predviedli deti občanom v miestnej škole dňa 14. júla 1968. Hra sa vydarila. Už spomínanú hru *Hora volá* predviedla mládež obecnstvu 10. a 11. augusta 1968 taktiež v budove školy. O malbu kulís sa postaral maliar Ján Rada, začo bol patrične odmenený zo strany MNV. K hercom, ktorí hrali dôležité úlohy, patrili: Daniel Behún, Gréta Mastiláková (Glajfová), Agáta Mastiláková (Miltanová), Ján Rada, Róbert Balaščík, Florián Džubák, Mária Bošková, Marta Mastiláková (Mičáková), Ján Mastilák (Glajf). Divadelné predstavenie bolo úspešné. Herci svoje úlohy zvládli a škola bola preplnená občanmi. Vstupné pre deti bolo 3.- Kčs, pre dospelých 5.- Kčs.³³⁵

V dňoch 18. až 20. júla 1970 v budove miestnej školy vystúpila ptičianska mládež s divadelnou hrou *Svadobný závoj*. Najväčšie zásluhy na tejto hre má Jozef Dzemjan, Gréta Mastiláková a riaditeľka školy Helena Džubáková. Samozrejme najviac sa o divadelnú hru a jej priebeh zaslúžili herci. Boli to chlapci a dievčatá z obce a to: Marián Čorný, Marta Majerníková, Magda Mejerníková, Ján Džubák (č. 3), Jozef Horky, Jaroslav Bešák,

334 ŠK, s. 46.

335 KOP, s. 318.

Božena Mastiláková, Zlatica Mastiláková, Vlasta Balaščíková a Jozef Struňák. Hra sa skladala z troch dejstiev. Záujem o túto divadelnú hru bol veľmi veľký. Miestnosť školy bola na každom predstavení preplnená. O ptičianske divadlo sa zaujímali i susedia z obce Chlmec. Dňa 2. augusta 1970 boli pozvaní hrať divadlo do Chlmca. Miestnosť bola preplnená, vystúpenie malo úspech.³³⁶

Mládež z Ptičieho nacvičila a predviedla aj ďalšiu divadelnú hru v roku 1976. Pod vedením Jozefa Dzemjana nacvičili hru pod názvom *Keď chlebom vonia zem*. Hra sa vydarila. Vystúpili s ňou pred verejnosťou, a to v Ptičom tri razy a raz aj v Lieskovci. Učinkovali v nej: Zlatica Mastiláková, Vlasta Balaščíková, Ludmila Džubáková, Mária Balaščíková, Viliam Hasak, Jaroslav Bešák, Jarolím Pluchta, Jozef Bešák, Lubomír Hirjak, Miroslav Hajdučko.³³⁷

Aj v roku 1977 mladí sa venovali divadelnej činnosti. Pod vedením Jozefa Dzemjana nacvičili hru *Bacuchovie dvor*. Túto hru aj viac krát predviedli v kultúrnom dome obecnstvi. Aj táto hra mala úspech u divákov.³³⁸

Stará budova školy bola v obci jedinou vhodnou miestnosťou aj na kultúrno-spoločenské aktivity. Po výstavbe novej budovy školy v roku 1972 stará škola mohla slúžiť už len výlučne na kultúrne účely. Vedenie obce preto sa rozhodlo, že prevedie rekonštrukciu starej školy na dočasné kultúrno-spoločenské stredisko, čiže

Zábery z divadelného predstavenia

336 Tamže, s. 341.

337 Tamže, s. 408.

338 Tamže, s. 447.

kultúrny dom. Práce boli prevádzané svojpomocne za pomoci občanov z obce. Elektroinštaláciu previedol Agrostav, spoločný družstevný podnik Humenné. Práce boli organizované Radou MNV. Organizačne všetko zabezpečoval tajomník MNV Vasiľ Chaľ. Celkové náklady na rekonštrukciu činili 100.000.-Kčs.³³⁹

3.1. BETLEHEMCI

Významným prejavom i formou dramatického umenia je aj prezentovanie vianočných udalostí spojených so sviatkami Kristovho narodenia. Počnúc vigíliou Sviatku narodenia Ježiša Krista po štedrej večeri sa skupina mládencov oblečených do tradičných pastierskych úborov a odevov, ktoré mali pouka-

Vdp. Ján Benko a betlehemci

zovať na prítomnosť anjelov pri Kristovom narodení, prichádzali z domu do domu, a tam predniesli správu o Kristovom narodení spôsobom, ktorý približoval atmosféru života pastierov oviec na našich slovenských salašoch. Je to istá forma inkulturácie evanjelia. Tento zvyk v obci Ptičie pretrváva až po súčasnosť. Až po dnešné časy sa v obci uchovala táto dramatická podoba vianočnej koledy: Vystupujú v nej Anjel, Fedor, Stach, Kubo, Starý. Betlehemci vstupujú do domu spevom vianočnej koledy. Pri vstupe Anjel, ktorý nesie betlehem, pozdraví: Pochválený buď Ježiš Kristus. Ja som anjel posol z neba prišiel som vám oznámiť, že sa v meste Betleheme Kristus Pán dnes narodil. Jasná Panna prečistá porodila nám Krista. Do jasiel ho vložila, plienkami ho ovila. Spi synáčku milý, ty kvet krásny spanili. Anjeli mu spievali krásnym hlasom:

339 Tamže, s. 367.

*Glória, bratkovia vstávajúte,
Glória, na cestu sa dajte
Azda nám tu straší
V tom našom salaši, počúvajte...*

Anjel: Vstávaj, vstávaj, ty Fedore, ďalšie ovce sú na dvore !

Fedor: Pochválené nech je meno Ježiš i Mária, lebo v týchto dňoch slávime pamiatku narodenia Ježiša Krista. Akú krásnu prírodu narodenia máme predloženú podľa Písma svätého !

Stach: Boh daj šťastia milý bratku Fedore, už som ťa dávno hľadal po tom našom dvore, a ja si tak myslím, že bol by som prišiel či by si do tých hôr odišiel, aj Kubo sa staral pod horami, že musím stádo chrániť pred vlkami.

Fedor: Vy ste mali starosti o mňa mnoho a ja som pásol stádo chvalabohu šťastlivo. Nečuduj sa milý bratku Stachu, že som sa dnes vrátil domov tak neskoro, bo čo som dnes videl, viacej už neuvidím.

Stach: Rozprávaj Fedore, čo to takého, snáď si videl draka nejakého ?

Fedor: Ó, nie môj milý bratku Stachu. Ja som sedel s ovcami na tom našom salaši a pozeral som sa na tie kopce naše. Zrazu počujem po dedine čudné hlasy. Vybehnem na skaly, hľadím na tie strany, a to išli ľudia samé karavány.

Stach: Všetci sme sa hnali dnes do Betlehema ako na slávnosti do Jeruzalema.

Fedor: A ty, milý bratku Anjelu, či si nám ty nevidel nášho druhého Gubu?

Betlehemci, 60.té roky

Anjel: Videl ja ho za horami za dolami, zháňal ovce do košiara, vopchal vlkovi fujaru do ucha a ten mu okolo nohavíc fúka.

Stach: Hojže, kde si bratku?

Kubo: A ja Kubo čemberembe, Kubo pije ta i žije, prepil ovce nezná čije.

Starý: Snáď sú moje.

Kubo: Keď sú tvoje, tam

sú ti na dvore, a ja idzem za svojima.

Fedor: Vráť sa Kubo lokanec, vidíš môj drevený sekanec ?
Povedz nám Kubo, kade si ty chodil?

Kubo: Fedorku, kadzi ja chodzil, tam ty nepujdzeš, bo nohy po kolena zodzereš. Chodzil ja po huroch, po doloch, po Betlehemských majiroch, za takyma dzivčatkami. Kukaj keľo mi dukatov nadavali.

Fedor: Máš ty tam figu.

Kubo: Kedz neveríš, tu máš jeden.

Pieseň: *Nad Betlémom, jasná hvizda švicila
kedz Mária svojho syna zrodzila
a dze ši ho porodzila Mária
u chlivečku na senečku
Panna syna zrodzila.*

Kubo: Naduj mene pary do fujary, budzeš mladý inkvere.

Fedor: Do pece máš dzvere!

Starý: Holdverdo.

Fedor: Posceľ sebe kedz ci tvar do.

Kubo: Inkvere bo vyvaľim dzvere. Jak me rucilo z chyži do prikľeta až mi še medzi vami našol. Aj vy pši ňe juhaši, do koscela nechodzice, Pána Boha neverice a mne Staromu aj Kubankoj nič nedace. Ale jak začnem zos tým svojim obuškom, čo zdreveneť oceli tak čerkaty, že budzece do tých svojich gačiskoch puščaty. Po jeden, po dva, po tri.

Starý: A ty, Kubánku po štyri.

Fedor: Ej, Starý, co ši ty urobil, šak ši nám ty Kuba zabil.

Starý: Co, paľene vypil ?

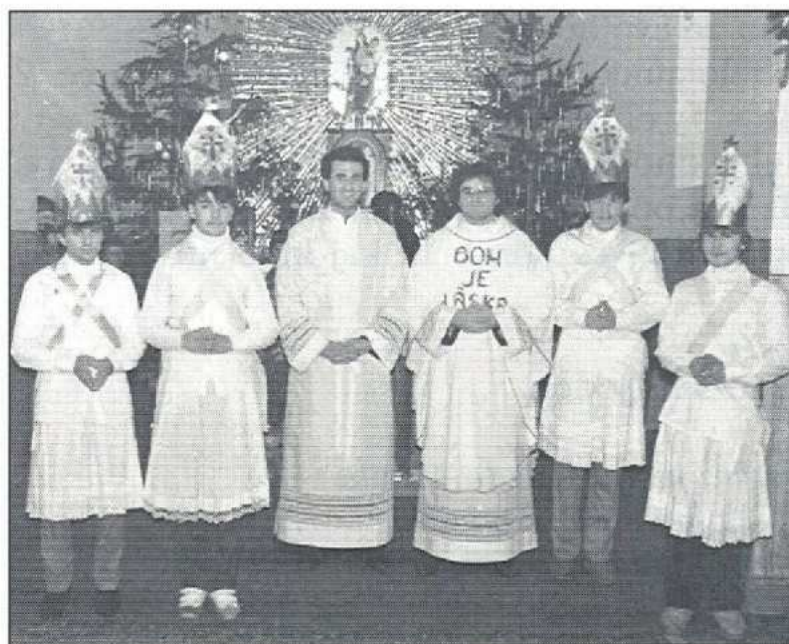
Fedor: To je došť ty starý pes, popac še či ešte žije.

Starý: Či ešte žije, šak šemu ešte ritka kyve!

Fedor: Starý, pomeraj trunu!

Betlehemci, 70.té roky

Betlehemci s vdp. P. Sedlákom a Jánom Kušnírom

Starý: Co, prine-
še mu rumu?

Fedor: Nebreš
Starý, pomeraj mu
trunu!

Starý: Ta mu už
dajak pomeram
trunu: Dva šahy
dľužka, štyri šahy
šírka.

Fedor: Starý, šak
vun je šírši aj
dluhší!

Starý: Ta ty len
popac na joho me-
šisko, na joho pup-

čisko, na tote joho kyčaje, kedz neveriš, meraj sebe sám a ja sebe
lehňem spac.

Fedor: Ej, Starý, ale ši ty medzi nami befar najväčší. My
pujdzeme do Betlehema a ty pujdzeš Ježiškovi na bačkory
vybirac.

Starý: Aj sebe na zorky.

Pieseň: *Stavajte, pastieri berte sa hor,
Aká to novina dajte pozor.
Aké to zázraky javia sa na nebi,
Nikdy som nevidel jak som starý,
Na nebi vysokom takej žiary.*

Anjel: Vstaňte hore pastieri a nemeškajte, lebo v našom meste
sa narodil Mesiáš, ktorý spasí svet i nás. Nuž, či nemám pravdu ?

Stach: Hej, bratku Anjelu, i ja som vskutku počul spev na
našom dvore.

Anjel: Čo sa ma tak bojíte, čo trápíte seba? Hľa, veľkú radosť
vám prinášam z neba, lebo sa narodil sveta Vykupiteľ, Kráľ
všetkých národov a ľudí Spasiteľ.

Fedor: Starý, vstávaj, bo pod tobu dolina!

Starý: Dze jaka dolina ? Len sama zdochlina.

Pieseň: *Plesajte všetci ľudia, už je narodený.
Ten ktorý od počiatku, bol predpovedaný.
Anjeli zaspievajte, pastieri hrajte mu,
kráľovia klaňajte sa, jak Bohu svojemu.*

Stach: Keď sme si už takto zaspievali, poďme Je-žiškovi dary obetovať!

Fedor: Je idem z hôr, jasle ti prihotujem a tebe darujem červené jablčko, svoje srdiečko a brata Sta-cha.

Stach: Ja ti obetujem jed-nu hrudu syra, starého pas-tiera a bratka Anjela.

Anjel: Ja ti obetujem jed-nu ovečku a dva baránky.

Kubo: A ja Kubo lokanec, darujem ti ten drevený sekanec, a takú klobásu, co ce ňu 999 raz opášu.

Fedor: Starý, na oferu!

Starý: Nejdzem, bo tam bijú.

Fedor: Nebrež starý, na oferu !

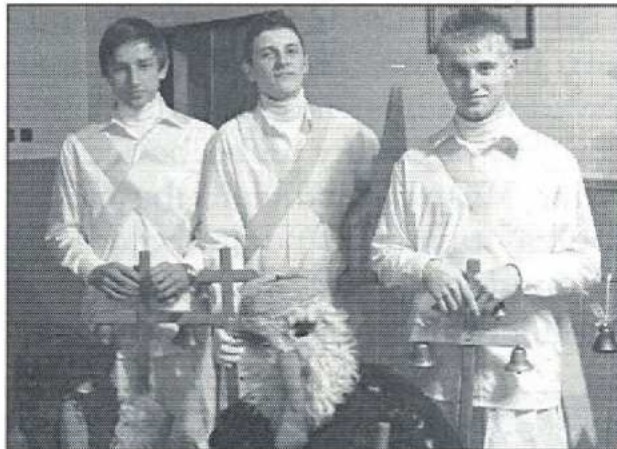
Starý: Ta už len dajak pujdzem na totu oferu. O Jezule, Jezule, ty máš bile košule a ja nemám; ty nemáš cigi ligi na taligi fuč.

Fedor: Starý, obetuj mu daco!

Starý: A ja starý bradatý, na rici mám sto platy. Dze pocahnem voš vycahnem a tebe na pamiatku darujem.

Kubo: Znace ľudze dobré, že po novým roku už len dajak budze.

Scénka sa končí záverečným spevom niektorej z kolied. Za jej spevu betlehemci odchádzajú z domu.

Betlehemci, Vianoce r. 2008

4. SVADOBNÉ ZVYKY A OBYČAJE

Bolo zvykom, že svadba trvala tri dni a to od nedele do stredy so zábavou a hostinou. Predohrou svadby boli vohľady. Na vohľady šiel obyčajne ženích spolu so svojim kmotrom alebo

Svadobný sprievod

nejbližším príbuzným. Do úvahy prichádzali obyčajne majetkové pomery. Ženích si hľadal seberovnú nevestu a nevesta šla iba za sebarovného. Stávalo sa a to dosť často, že manželstvo spájala ani nie tak láska ako majetok. No napriek všetkému, keď sa pobrali, žili a manželský vzťah bol pevný. Po vohľadoch nasledovala výmena koláčov (čaranie kolačov). Ženích spolu s najbližšou rodinou, častejšie iba dvaja, niesli koláč k najstávajúcej neveste, ktorý tam vymenili za koláč nevesty. O týždeň po výmene koláčov bola pokrejska. Obyčajne v sobotu večer prišiel ženích k mladuche a tá mu pripála kyticu s rozmarínom na prsia. S touto kyticou chodil ženích až do dňa svadby. Potom nasledovala svadba.

Hlavnú úlohu na svadbe mal starejší svadby. Ten taktiež vystrojil jednu hostinu pre hostí i keď sám svadbu nerobil. Svadobná hostina pozostávala z pečených posuchov (ľudovo nazývaných poplanky alebo beliše), mäsa, polievky, chleba, pálenky a vína. Mäso sa podávalo iba varené z polievky. Ďalšiu hostinu urobil zástavník. Dôležité bolo odpytávanie na sobáš do kostola a to u mladuchy i u ženícha. Bola to rozlúčka s rodičovským domom, rodičmi i bližšími príbuznými, ktorá neraz vyvolala i slzy v očiach

Veselá nálada počas svadby

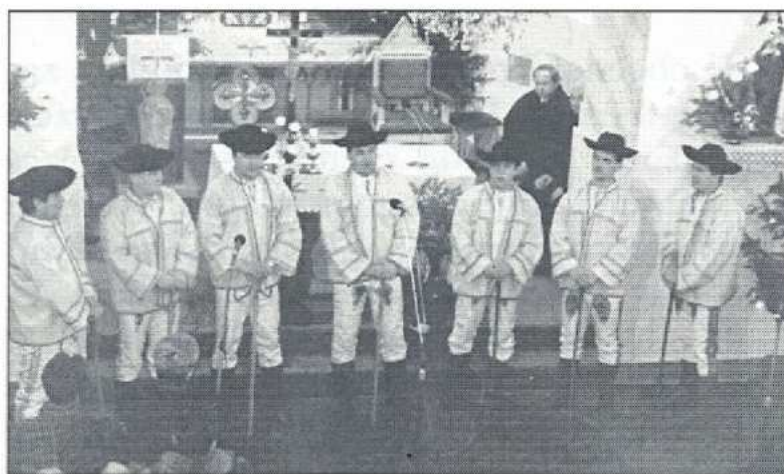
svadobníkov. Maršavkom nemohol byť hocikto. Musel to byť šikovný a ostrieľaný človek. Takýto človek mal potom zaistený úspech i účasť na každej svadbe. Medzi najznámejších patrili: Obšatník a Mastilák-Glejf. Na svadbu zvolával hostí haluza (bol to akýsi zriadenec obce). Haluzom mohol

byť hocikto. Družbovia nosievali na svadby pekné vyšívane zástery (ručníky) z domáceho plátna a taktiež aj kuchárky, starejší a maršavka mali zástery.³⁴⁰

5. SPEVÁCKA SKUPINA HAČURE

Už viac rokov úspešne prezentuje ľudové tradície nielen obce Ptičie, ale aj celého Zemplína spevácka skupina *Hačure*. Okrem chlapov a mladých mužov z obce Ptičie patria do nej aj členovia z Papína, Brekova, Udavského a Kochanoviec. Zameriavajú sa na udržiavanie speváckych tradícií Horného Zemplína, teda na piesňový materiál sotáckej a rusínskej oblasti daného regiónu. Vo svojom repertoári majú piesne pijácke, pracovné, ľúbostné, vystahovalecké, vojenské i iné; z výskumov v obciach Ptičie, Brekov, Papín, Ubla, Zemplínske Hámre, Ľubiša, Kamenica nad Cirochou, ale aj svoje vlastné, ktoré vytvorili členovia skupiny - Matúš Pavelčák, Miroslav Macko a Štefan Jusko.

Vedúcim skupiny je Ľudovít Džubák, hudobným poradcom Miroslav Kerekanič. Spevácka skupina *Hačure* úzko spolupracuje s Foklórnyim súborom Chemlon Humenné, je jeho speváckou zložkou. Spolu s ním, ale i samostatne, úči-

Počas vianočných sviatkov

kovala na mnohých vystúpeniach doma i v zahraničí na festivaloch v Poľsku, Ukrajine, Bulharsku, Maďarsku, Turecku, Grécku, Slovinsku, Taliansku, Francúzsku, Belgicku, v Čechách, USA a v Egypte.

V roku 2003 vydala skupina prvé hudobné CD pod názvom "*Ej, jak krašne, prekrašne*".³⁴¹

340 Tamže, s. 54-55, 63.

341 Porov. *Ptičie* 735. Vydal OÚ Ptičie, tlač Reklamná agentúra WM Humenné 2008.

6. KINO, TELEVÍZIA, KNIŽNICA

Zavedenie elektrického prúdu v obci umožnilo zaviesť aj ďalšiu výmoženosť na šírenie kultúry a to film. Premietal sa raz v týždni v budove školy. Všetko, čo súviselo s premietaním filmov v obci mal na starosti vtedajší riaditeľ školy Jozef Kocka.³⁴² Na 19., 20. a 21. augusta 1968 bolo naplánované filmové predstavenie dvoch filmov, a to: *Džingischán*, a *Evanjelium svätého Matúša*. Najmä na filme *Evanjelium sv. Matúša* bola obrovská účasť. Film bol premietaný denne dva razy. Vstupné bolo 3.- Kčs.³⁴³

O kultúrnych aktivitách v obci v roku 1963 v obecnej kronike je zaznamenané, že v obci je osvetová komisia, ktorá má plán práce a podľa toho pracuje. Rôzne dôležité udalosti sa propagujú rozhlasom, transparentami i nástenkami po celej dedine. Mimo tlače a rozhlasu, majú občania obce takmer v každom dome už aj televízory, a tak majú možnosť sledovať rozličné filmy či iné prestavenia doma na televíznej obrazovke.³⁴⁴

V obecnej kronike dobový kronikár zaznačil, že v kultúrnom živote (v roku 1966) badať neustály vzostup. V obci je vyše 40 televízorov a každá domácnosť vlastní rádioprijímač. Ľudia so záujmom sledujú programy, ktoré vysiela televízia. Poštová novínová služba doručuje takmer do každého domu rôzne noviny a časopisy. Ani miestna knižnica sa nedá. Vlastní asi 1000 zväzkov kníh a to pre každého niečo. Jej vedúcim je miestny riaditeľ školy Jozef Kocka. Ľudia, a najmä mládež, majú o knihy záujem. Raz týždenne sa knihy vymieňajú. Knižnica sa neustále dopĺňa novými zväzkami.³⁴⁵

7. KULTÚRNY DOM

S pribúdajúcimi rokmi i nárokmi obyvateľov obce bola stále naliehavejšia požiadavka na výstavbu dôstojného miesta pre

342 KOP, s. 158.

343 Tamže, s. 318.

344 Tamže, s. 182.

345 Tamže, s. 260.

kultúrnospoločen-
ské aktivity v obci.
Budova starej ško-
ly vonkoncom ne-
postačovala na roz-
voj kultúrneho i
spoločenského ži-
vota. Preto sa ko-
nečne pristúpilo k
výstavbe nového

Výstavba kultúrneho domu

stánku, ktorý by zastrešoval život kultúrny, politický i spoločenský. Dňa 10. júna 1987 bola obhliadka staveniska a začiatok výstavby Účelového zariadenia a MNV, teda budova kultúrneho domu. Začalo sa s výstavbou diela v celkovej hodnote 3.144.000.- Kčs., z toho kultúrny dom predstavoval hodnotu 2.767.000.- Kčs. Projektantom stavby bol Ing. Mihaľov zo Stavprojektu Prešov. Vedúcim stavby bol Jozef Meričko zo Závadky. Stavebný dozor na stavbe mal predseda MNV Jozef Majerník. S výstavbou sa začalo na mieste, kde stála budova starej školy. Napokon sa podarilo projekt zrealizovať. Budova kultúrneho domu, v ktorom sídli aj Obecný úrad, bola daná do prevádzky v roku 1989. Okrem dvoch zasadačiek, veľkej spoločenskej sály pre 200 ľudí, s javiskom a ozvučením, je tu kompletne vybavená kuchyňa a obecná knižnica.³⁴⁶

8. OBECNÝ ROZHLAS

Medzi účinné prostriedky, ktoré prispievajú k šíreniu kultúry, patrí aj rozhlas. V obci Ptičie bol zapojený obecný rozhlas dňa 14. septembra 1961. Obecný kronikár Pavol Dzemjan túto udalosť zaznačil do obecnej kroniky: Stĺpy na vedenie narúbali občania v lese. Každý občan sa zúčastnil na kopaní jám pre vedenie stĺpov. Každý so susedom, poprípadе i traja, vykopali jednu jamu pre postavenie stĺpov. Rozhlasové zariadenie zakúpil MNV. Bolo umiestnené požiarnej zbrojnici na poschodí. Obecný rozhlas slúžil na oznamovanie dôležitých správ, na vyzývanie družstveníkov do

346 KLOČANKOVÁ, M. (zost.): *Mohutný Vihorlat, nemý svedok premien Ptičieho*. In: *Zemplínsky denník*. Roč. II., číslo 146/2000, z dňa 26. júna 2000, s. 4; KOP, s. 575-576.

práce i na pobavenie občanov v čase oddychu. Zapojením miestneho rozhlasu zanikla v obci služba bubeníka, ktorý dovtedy dôležité oznamy hlásil bubnovaním.³⁴⁷

9. KRONIKÁRI OBCE PTIČIE

Kulturnospoločenský život zachytili v obecnej kronike kronikári obce. Je to cenný doklad o kultúrnom dianí v obci od najstarších čias až po súčasnosť. Úlohu obecných kronikárov plnili:

Pavol DZEMJAN. - O svojom živote píše: "Dňa 17. januára 1932

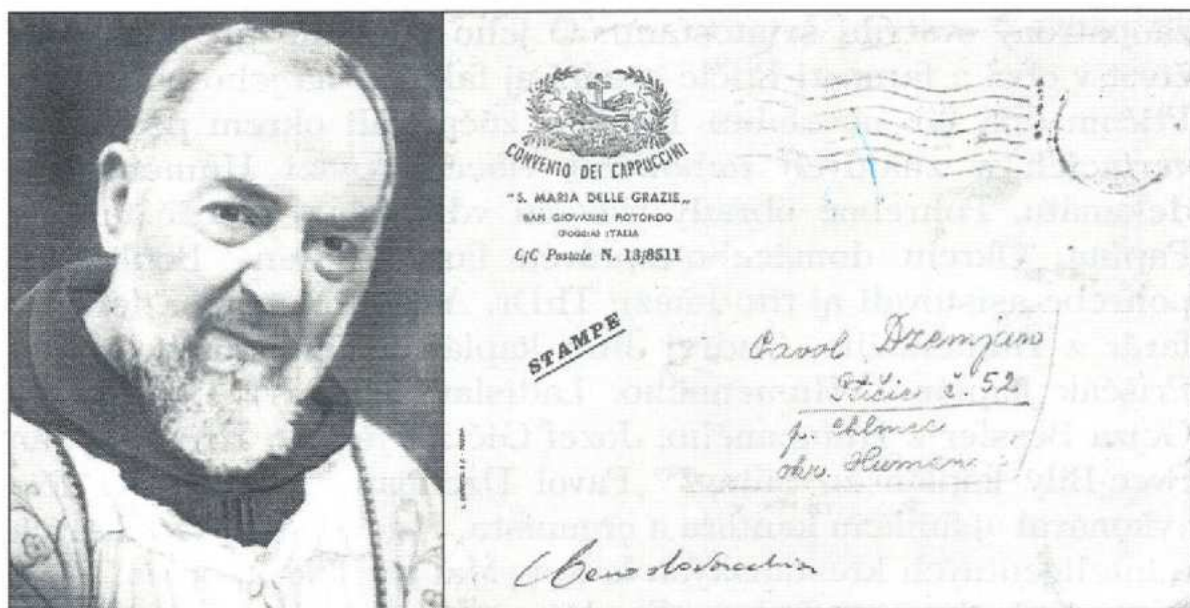
Pavol Dzemjan

som prvýraz uzrel svetlo sveta ja Pavol Dzemjan. Je to deň môjho narodenia. V uvedený deň som sa narodil v obci Ptičie, okres Humenné. Som najstarším synom zo štyroch detí svojich rodičov. V rodnej obci som skúšal prvé krôčky i prvé slová. Tu ma rodičia učili rodnému jazyku slovenskému.

Mojou materinskou rečou je slovenčina. Otec bol roľníkom. Vlastnil okolo 4 ha poľnohospodárskej pôdy. Detské roky i prvé školské roky som prežíval v rodnej obci Ptičie. Tu som vychodil päť tried ľudovej školy od roku 1938 do roku 1943. Boli to časy veľkej premeny spoločenského života, časy plné

nepokojov a vojny. V roku 1943 som odišiel študovať do Humenného. Tu som študoval osem rokov na Slovenskom gymnáziu. V roku 1951 som štúdiá na gymnáziu ukončil záverečnou skúškou č. 10/51 zo dňa 29. mája 1951. Po skončení štúdia na gymnáziu pracoval som ako úradník na Oblastnej správe lesotechnických meliorácií - hradenie bystrín v Čiernom pri Vranove. Tu som mal možnosť poznať Slovensko a to jeho severovýchodnú

347 KOP, s. 157-158.

Korešpondencia Pavla Dzemjana s pátrom Piom

časť menovite okresy Stropkov, Giraltovce, Vranov a časť Bardejova. Videl som i poznal život i problémy nášho pracovitého ľudu. Koncom roka 1952 podnik delimitovali (obmedzili počet zamestnancov na najnižšiu mieru). Odtiaľ som prestúpil do Československej štátnej automobilovej dopravy do Humenného. Pracoval som na rôznych úsekoch podniku. Aj tu som mal možnosť poznať ľudí a ich problémy... Dňa 4. apríla 1961 bol som navrhnutý a Radou MNV menovaný za obecného kronikára obce Ptičie, uznesením č. 1/61. Na základe tohto rozhodnutia sa uzniesli súčasne založiť obecnú kroniku. Po tomto rozhodnutí ujal som sa svojej funkcie hneď. Nakolko v obci kroniky niet, bolo treba pozbierať pre úpavu kroniky rôzny materiál. Veľmi mi v tom poslužili školské spisy tunajšej školy a materiál z farských spisov v Ptičom. V mnohých veciach som sa obrátil na najstarších občanov obce Ptičie a to Štefana Tkáčika a Pavla Hivku, obidvaja vyše 80 roční starci. Ich ústne výpovede mi veľmi prospeli.

Ja som doposiaľ slobodný. Z lásky k rodnej obci chcem, hoci i keď len čiastočne ale v tých najzávažnejších črtách, zachytiť život rodákov tak, ako to v skutočnosti je. ... Kroniku chcem písať tak, aby jej materiál bol cenným prínosom budúcim pokoleniam našej obce. Pavol Dzemjan 1.6.1961.¹³⁴⁸

Pavol Dzemjan zomrel 21. novembra 1969 vo veku 37 rokov

348 Tamže, s. 43-44.

zaopatrený svätými sviatosťami. O jeho význame pre duchovný život v obci a farnosti Ptičie svedčí aj fakt, že na jeho pohrebe v Ptičom dňa 23. novembra 1969 sa zúčastnili okrem početných veriacich a známych nebohého viacerí kňazi Humenského dekanátu. Pohrebné obrady vykonal vdp. Ján Dolobáč farár z Papína. Okrem domáceho správcu farnosti Jána Benka pri pohrebe asistovali aj títo kňazi: ThDr. Andrej Marinko, dekan a farár z Humenného, Ondrej Jura kaplán z Humenného, Jozef Priščák kaplán z Humenného, Ladislav Bartko z Udavského, Gejza Bessler z Humenného, Jozef Gič z Vyšného Hrušova, Ján Švec-Bilý kaplán zo Sniny.³⁴⁹ Pavol Dzemjan vo farnosti Ptičie vykonával aj funkciu kantora a organistu. Patril medzi vzdelaných a inteligentných kresťanských laikov. Mal rozhľad aj pokiaľ ide o dianie všeobecnej Cirkvi. Svedčí o tom aj fakt, že v jeho pozostalosti sa nachádza aj korešpondencia so stigmatizovaným kapucínom pátrom zo San Giovanni Rotondo, dnes už sv. Piom z Pietralciny.

Marta KUNDRÁTOVÁ. - Na stránkach kroniky, ktorú písala, sa

Marta Kundrátová

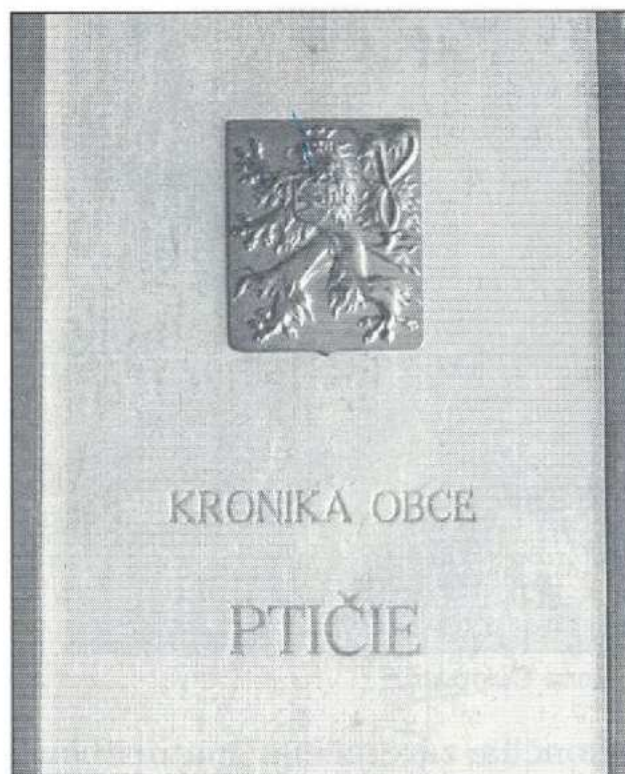
čitateľom predstavuje takto: "Narodila som sa dňa 18. mája 1948. Meno som dostala Marta a po rodičoch priezvisko Majtenyová. Narodila som sa v Čechách, v menšom, ale peknom mestečku Povrly, v okrese Ústí nad Labem. Mojou materinskou rečou bola teda čeština. V Povrlech som prežila svoje šťastné detstvo. Navštevovala som tam i základnú deväťročnú školu a to až po šiesty ročník. V roku 1960 moji rodičia kúpili na Slovensku, v meste Humenné, rodinný

dom a tak sme sa presťahovali. Do siedmej triedy som začala chodiť už v Humennom, do Základnej deväťročnej školy na Švermovej ulici. Na ďalšie štúdium som bola prijatá do Prešova, presnejšie na Pedagogickú školu Klementa Gottwalda. V roku 1967

349 Porov. *Matricula defunctorum* - Ptičie, AD 1969, č.12/1969, s. 33.

som úspešne ukončila školu záverečnou maturitnou skúškou. Po skončení školy v roku 1967 som nastúpila pracovať na meterskú školu v Humennom, na Sninskej ulici, ako učiteľka. Pôsobila som tam až do roku 1973. Potom na vlastnú žiadosť som bola preložená na novozriadenú materskú školu do Ptičieho. Pochádzam z robotníckej rodiny. Otec pracuje v Pôrobetóne v Hencovciach, mama na Okresnej hygienickej stanici v Humennom. Mám dve sestry a jedného brata. V roku 1968 som sa vydala. Môj manžel je z Humenného a volá sa Milan Kunderát. Preto sa i moje priezvisko mení. Ako vydatá sa volám Marta Kunderátová. Bývame v Humennom na Sídlišku III., v bloku V-6. Máme dvoch synov - Martina a Milana...

Som druhý kronikár obce Ptičie úradne zvolený Radou Miestneho národného výboru v Ptičom. Dostala som ťažkú a náročnú úlohu spracovať záznamy do obecnej kroniky za obdobie od roku 1969 včítane až po dnešok (rok 1978), čiže desať kalendárnych rokov. Materiál čerpám z poznámok Alberta Dzemjana, zo školskej kroniky, od predsedov masových organizácií národného frontu - od Slovenského zväzu žien, od Dedinskej organizácie Slovenského zväzu mládeže, od organizácie Zväzu požiarnej ochrany, od Telovýchovnej jednoty - Ptava, od tajomníka Miestneho národného výboru súdruha Vasilu Chalu, za JRD mi poskytla záznamy Terézia Behúňová. Pri práci mi pomáhali i učiteľky z miestnej školy a to riaditeľka ZDŠ Helena Džubáková a učiteľka Anna Cukrovaná. V Ptičom 10.12.1978".³⁵⁰

Obecná kronika

350 KOP, s. 325-327, 517. Marta Kunderátová písala Kroniku obce Ptičie do konca roka 1980. V roku 1981 pokračovala v písaní Kroniky riaditeľka školy Helena Džubáková (nar. 6.1.1933 v obci Ptičie).

Anna Cukrovaná

Anna CUKROVANÁ. - Základné informácie o jej živote nachádzame v jej vlastnoručne písanom životopise na stránkach Kroniky obce Ptičie: "Narodila som sa 16.3.1934 v Ptičom. Moji rodičia Štefan Mastilák a Mária rod. Barlášová boli roľníci. Svoje detstvo a mladosť som prežila v Ptičom, vo svojej rodnej obci. Tu som ukončila 5 ročníkov ľudovej školy. Po ukončení som išla študovať na Slovenské gymnázium v Humennom, kde som 27. mája 1953 štúdium

ukončila záverečnou maturitnou skúškou. Vždy som mala rada deti a preto po ukončení školy som nastúpila pracovať ako učiteľka. Mám troch starších súrodencov. Najstarší brat Jozef bol prvým občanom našej obce s vysokoškolským vzdelaním. Pôsobil ako stredoškolský profesor v Prešove. Brat Štefan a sestra Mária mali len základné vzdelanie, pracovali v roľníctve.

Mojím prvým pôsobiskom ako učiteľky bola Belá n/Cir.; tam som bola od 1.9.1953 do 31.8.1960. V roku 1958 som sa vydala. Môj manžel bol z Ptičieho Ján Cukrovaný (narodený 12.5.1931, zomrel 28.5.1991). Moje priezvisko je Cukrovaná. Od 1.9.1960 do 31.8.1964 som učila na Základnej škole v Humennom. Od 1.9.1964 do 30.6.1990 som pôsobila na Základnej škole v Ptičom ako učiteľka, lebo vtedy sme sa presťahovali z činžiaku z Humenného do novopostaveného domu do Ptičieho. Dom sme postavili na pozemku, kde bývali moji rodičia (č.d. 114). Mám 4 deti: Najstaršia dcéra Jana je chemická inžinierka a pracuje v Chemlone, syn Dušan je tiež chemický inžinier a pracuje v Chemku Strážske, dcéra Beáta je chemická laborantka a pracuje v Chemlone, dcéra Mária pracuje v Slovenských telekomunikáciach ako technická pracovníčka.

V októbri, keď píšem túto kroniku, som doma na starobnom dôchodku a venujem sa ručným prácam a práci v záhrade. V r. 1990 po nástupe Mariána Čorného do funkcie starostu bola som požiadaná o doplnenie obecnej kroniky za obdobie od r. 1982. Svoje zápisky som urobila z dostupných údajov a čistopis v kronike zapísala moja dcéra Ing. Jana Cukrovaná.³⁵¹

351 KOP, s. 599-600.